

Vodič za zeleno certificiranje

Septembar, 2023

IMPRESSUM

IZDAVAČ

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, Bonn and Eschborn, Savezna Republika Njemačka

COVID-19 Investment Response – Green Recovery komponenta

ADRESA

Zmaja od Bosne 7-7a, Importanne Centar O3/IV, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, www.zelenaekonomija.ba

AUTOR

Center for Energy, Environment and Resources - CENER 21

LEKTORISANJE

Agencija Libar

DIZAJN

OD Operta Sarajevo, dizajn Ivana Ramljak Kopic

GODINA IZDAVANJA

Septembar 2023. godine

Ova publikacija objavljena je u okviru Green Recovery komponente projekta Covid-19 Investment Response, koju finansira Ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj Savezne Republike Njemačke (BMZ), a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ).

Green Recovery za cilj ima adresiranje sve većeg pritiska koji zelena tranzicija predstavlja za sve relevantne aktere u BiH, uključujući mala i srednja preduzeća, aktere na mezo-nivou i predstavnike vlasti.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH i ne odražava nužno stavove Ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj Savezne Republike Njemačke (BMZ).

© 2023 Green Recovery – Sva prava pridržana

SADRŽAJ

LISTA SKRAĆENICA	4
1. UVOD	5
Cilj publikacije	5
Pregled metodologije	5
Struktura publikacije	6
2. OKVIR ZA ZELENO CERTIFICIRANJE	7
Pregled regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini	7
Pregled regulatornog okvira na nivou evropske unije	7
3. PREGLED DOSTUPNIH STANDARDA I INSTRUMENATA ZA ZELENO CERTIFICIRANJE	11
3.1 ISO 14001	12
3.2 ISO 14040 i 14044	14
3.3 ISO 14064	16
3.4 ISO 14067	18
3.5 ISO 50001	20
3.6 Forest Stewardship Council (FSC)	22
3.7 Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC)	24
3.8 Responsible Steel	26
3.9 Eco-Management and Audit Scheme (EMAS)	28
3.10 EU Ecolabel	30
3.11 Eko-oznaka	32
3.12 European Technical Assessment (ETA) i CE oznaka	34
3.13 Zelena tačka	36
4. KLJUČNE SPOZNAJE I UTICAJI	38

LISTA SKRAĆENICA

ASI	Assurance Services International Međunarodne usluge osiguranja
BiH	Bosna i Hercegovina
CBAM	Carbon Border Adjustment Mechanism Mehanizam za karbonsko prilagođavanje na granicama
CCF	Corporate Carbon Footprint Karbonski otisak poduzeća
CE znak	Conformite Européenne Evropska usklađenost
EAD	European Assessment Document Evropski dokument za ocjenjivanje
EMAS	Eco-Management and Audit Scheme Shema za ekološko upravljanje i audit
EPR	Extended Producer Responsibility Produžena odgovornost proizvođača
ESG	Environmental, social, and corporate governance Okoliš, društvo i korporativno upravljanje
ETA	European Technical Assessment
ETS	Emission trading system Sistem trgovanja emisijama
EU	Evropska unija
EUTR	EU Timber Regulation EU uredba o drvetu
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FSC	Forest Stewardship Council Vijeće za upravljanje šumama
HLS	High Level Structure/Struktura visokog nivoa
ISO	International Organisation for Standardisation Međunarodna organizacija za standardizaciju
LCA	Life Cycle Assessment Procjena životnog ciklusa
MSP	Mala i srednja poduzeća
NANDO	New Approach Notified and Designated Organisations Organizacije obaviještene i određene prema novom pristupu
PDCA	Plan, Do, Check, Act Planiranje, primjena, provjera, poboljšanje
PEFC	Programme for the Endorsement of Forest Certification Program za potvrdu o održivosti šuma
RS	Republika Srpska
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats/Snaga, slabosti, prilike i prijetnje
VTK/STK	Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH
WBCSD	World Business Council for Sustainable Development Svjetsko poslovno vijeće za održivi razvoj
WRI	World Resources Institute Svjetski institut za resurse

1. UVOD

Certifikacija je proces u kojem nezavisna organizacija, na osnovu detaljne evaluacije, utvrđuje da li proizvod, proces ili sistem upravljanja neke kompanije ispunjava standarde propisane u određenom normativnom dokumentu. Taj dokument može biti međunarodni ili nacionalni standard, specifikacija, zakonski propis (poput pravilnika) ili posebna certifikacijska shema razvijena od strane certifikacijskog tijela. Određeni standardi potiču kompanije da preoblikuju svoje poslovne i proizvodne prakse kako bi smanjile svoj ekološki otisak, istodobno pridonoseći održivom razvoju i u ovom vodiču su prepoznati kao „zeleni“ standardi.

Sticanje „zelenih“ standarda dokazuje sposobnost kompanije da isporučuje proizvode i usluge koji nemaju značajan negativan uticaj na okoliš i društvo.

U ovom vodiču su predstavljeni i detaljno obrađeni „zeleni“ standardi čije uvođenje bi omogućilo kompanijama da razviju i provedu „zeleni pristup“ prema održivom poslovanju kako bi osigurali sigurno, zdravo i okolišno prihvatljivo poslovno okruženje, proizvode i usluge¹.

„Zeleni“ standard ima za cilj dokazati da je kompletan proces proizvodnje kompanije, uključujući korištene materijale i tehnologiju proizvodnje, siguran za okoliš, te da su njihovi uticaji na korisnika kontrolirani. Ovi procesi se mjere i nadziru, gdje god je to potrebno, kako bi se osigurala usklađenost s okolišnim propisima. Sve ovo daje povjerenje kupcima da su korišteni procesi ekološki sigurni, da su emisije kontrolirane i da je vrlo malo vjerovatno da će izazvati bilo kakve negativne uticaje na zdravlje i sigurnost ljudi.

Cilj publikacije

Cilj Vodiča za zeleno certificiranje je da pomogne malim i srednjim poduzećima (MSP) u razumijevanju „zelenih certifikata“, postupku certificiranja i njihovoj primjeni. Vodič je izrađen u okviru Green Recovery komponente, koju GIZ implementira u ime Njemačke vlade, kao dio šireg projekta COVID-19 Investment Response/EU4BusinessRecovery. Projekat pruža podršku BiH u ublažavanju ekonomskih posljedica izazvanih pandemijom virusa COVID-19 s posebnim osvrtom na zelenu tranziciju MSP-ova. Green Recovery komponenta fokusira se na podršku MSP-ovima u drvnom i metalnom sektoru. Iako se ovaj vodič fokusira na ova dva sektora, on može biti koristan i za širi spektar primjena.

U modernom poslovnom okruženju, uslijed zahtjeva globalnog tržišta, MSP-ovi iz BiH sve više teže unaprjeđenju svog poslovanja koristeći ekološke prakse. Proaktivno usvajanje praksi zelenih standarda od strane MSP-ova direktno doprinosi procesu njihove zelene tranzicije, doprinoseći generalnom jačanju kulture ekološke svijesti i pokretanju privrede, ekonomije i društva prema održivoj budućnosti.

Pregled metodologije

U svrhu kreiranja Vodiča utemeljenog na stvarnom iskustvu primjene zelenih certifikata u BiH, identificirane su one institucije, organizacije i kompanije koje posjeduju potrebne informacije o postupcima vezanim za

1. https://web.archive.org/web/20110323135631/http://www.green-certificate.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=5

kompletan proces certifikacije. Interesne strane koje su bile kontaktirane prilikom izrade Vodiča su državne/entitetske institucije koje djeluju u oblasti certifikacije, standardizacije i akreditacije, Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH, certifikacijske kuće i druge privatne kompanije koje su uključene u procese certificiranja, te industrije iz drvnog i metalnog sektora koje su u svoje poslovanje uvele neki od „zelenih“ standarda.

U sklopu izrade ovog vodiča kreirani su upitnici za kompanije iz drvnog i metalnog sektora u BiH s ciljem prikupljanja što većeg broja podataka o situaciji u BiH kada je u pitanju zeleno certificiranje. Upitnik je ispunilo ukupno 17 kompanija: 9 iz drvnog sektora i 8 iz metalnog sektora, koje su razmijenile vrijedna iskustva i informacije.

Dodatno, identificirani su MSP-ovi koji već posjeduju neki zeleni certifikat i s njima su obavljeni intervjui kako bi se istražila motivacija za uvođenjem standarda, ostvareni benefiti, prepreke na koje su naišli – ukoliko ih je bilo, te prostor za poboljšanje na kojem se može dodatno raditi kako bi se unaprijedilo poslovanje. Kompletan proces pripreme Vodiča pratilo je desk-istraživanje o samim „zelenim certifikatima“ kako bi se pripremio sveobuhvatan i pristupačan Vodič koji nudi vrijedne i praktične informacije.

Sve prikupljene informacije iskorištene su da se napravi sveobuhvatna SWOT analiza koja kao metodološki pristup koristi za procjenu snaga (S), slabosti (W), te prilika (O) i prijetnji (T) koje utiču na širu primjenu zelenih certifikata u bh. kompanijama.

Struktura publikacije

Struktura ovog vodiča koncipirana je u četiri poglavlja. Svako poglavlje ima svoju posebnu svrhu i fokusira se na specifične aspekte analize „zelenih“ standarda.

Uvodno poglavlje daje definiciju „zelenih“ standarda, te objašnjava šta je cilj ovog vodiča. Također, u ovom poglavlju opisana je metodologija izrade dokumenta.

U poglavlju 2 prikazana je dvostruka perspektiva pravnog i regulatornog okvira za zeleno certificiranje, analizirajući domaće i EU propise. Pojašnjene su uloge ključnih institucija i aktera u oblastima standardizacije i akreditacije u BiH naglašavajući dobrovoljni karakter zelenih inicijativa u zemlji. S druge strane, dat je sveobuhvatni pristup pravnog i regulatornog okvira u EU s naglaskom na direktive i propise koji usmjeravaju EU kompanije ka zelenom certificiranju i obuhvataju eko-označavanje, održivo upravljanje okolišem, energijsku efikasnost, izvještavanje o emisijama stakleničkih gasova, kao i obim primjene mehanizma za karbonsko prilagođavanje na granicama (Carbon Border Adjustment Mechanism - CBAM).

U poglavlju 3 dat je pregled standarda i instrumenata za zeleno certificiranje čije bi uvođenje moglo poboljšati poslovanje bh. industrija iz drvnog i metalnog sektora. Pripremljena je lična karta koja sadrži detaljan opis standarda, odnosno instrumenta, i njegov sektor primjene, prednosti primjene, kompletan postupak certifikacije, uključujući okvirnu cijenu i važeći vremenski okvir, kao i pregled dostupnih lokalnih certifikacijskih kuća. Svaku ličnu kartu prati primjer uspješne primjene u industrijama iz drvnog i metalnog sektora koje su već prepoznale važnost zelene certifikacije.

U poglavlju 4 data je analiza trenutnog stanja drvne i metalske industrije u oblasti „zelenog“ certificiranja koja je prikazana kroz analizu snaga, slabosti, prilika i prijetnji uz odgovarajuće zaključke.

2. OKVIR ZA ZELENO CERTIFICIRANJE

Pregled regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini

BiH zauzima dobrovoljni stav u pogledu certifikacije, dopuštajući kompanijama i organizacijama da se dobrovoljno angažiraju u ekološkim inicijativama koje su definirane standardima. Na ovaj način, kompanije i organizacije samoinicijativno pokazuju predanost odgovornosti prema okolišu, njegujući kulturu održivih praksi.

Institut za standardizaciju BiH i Institut za akreditaciju BiH zauzimaju ključnu ulogu unutar regulatornog okvira u oblastima standardizacije i akreditacije. Institut za standardizaciju BiH kao samostalna državna upravna organizacija upravlja nacionalnom standardizacijskom strategijom, pripremajući i izdajući bosanskohercegovačke standarde i zastupajući BiH u međunarodnim, evropskim i drugim organizacijama za standardizaciju. U oblasti ocjenjivanja usklađenosti učestvuje u uspostavi i održavanju sistema certifikacije i homologacije u skladu s evropskim modelom. Institut za akreditaciju BiH, s druge strane, djeluje kao ključno akreditacijsko tijelo, dajući kredibilitet tijelima za ocjenu usklađenosti i učvršćujući temelje certifikata koji se izdaju u BiH.

Certifikacijske kuće provode proces certificiranja, koji uključuje pregled, procjenu i potvrdu da određeni proizvodi, usluge, sistemi ili procesi zadovoljavaju određene standarde ili zahtjeve. U BiH djeluju domaće certifikacijske kuće, ali i velike strane certifikacijske kuće koje imaju svoje podružnice u BiH.

Kroz Zakon o zaštiti okoliša u Federaciji BiH, odnosno Zakon o zaštiti životne sredine u Republici Srpskoj, pojavljuju se dva značajna mehanizma: sistem eko-označavanja i sistem okolinskog upravljanja i nezavisnog ocjenjivanja (Eco-Management and Audit Scheme - EMAS). Sistem eko-oznake, kako je navedeno u oba zakona, služi kao kanal za promoviranje izrade, proizvodnje, marketinga i upotrebe proizvoda sa smanjenim uticajem na okoliš u odnosu na ukupan period trajanja tog proizvoda, kao i za bolju informiranost potrošača o uticaju proizvoda na okoliš. Eko-oznaka, kao znak razlikovanja, pridržava se rigoroznih ekoloških kriterija i naglašava predanost transparentnosti i svijesti potrošača o ekološkoj odgovornosti. Istovremeno, oba zakona navode i Sistem okolinskog upravljanja i nezavisnog ocjenjivanja (EMAS) kao dobrovoljnu platformu usklađenu s paradigmatom Evropske unije. EMAS promovira kontinuirana poboljšanja u djelovanju organizacija na okoliš, obuhvatajući holističku evaluaciju, upoređivanje podataka i javno objavljivanje. Put prema kontinuiranom poboljšanju okoliša potpomognut je aktivnim učestvovanjem zaposlenika u organizaciji koji njeguju kulturu ekološki odgovornih praksi.

Pregled regulatornog okvira na nivou Evropske unije

Evropska unija (EU) već duže vrijeme prednjači u rješavanju okolišnih izazova i promoviranju održivih praksi. Kao dio svoje posvećenosti u borbi protiv klimatskih promjena i podsticanju zelenih praksi u poslovanju, uspostavila je regulativni okvir koji usmjerava kompanije ka uvođenju zelene certifikacije. Taj okvir ima za cilj podsticanje okolišno odgovornih praksi, smanjenje emisija stakleničkih gasova i osiguravanje da proizvodi koji

se uvoze u EU zadovoljavaju stroge okolišne standarde. U nastavku je prikazan pregled ključnih elemenata pravnog okvira u Evropskoj uniji.

Tabela 1. Ključni elementi pravnog okvira u EU

Uredba o Eko-oznaci i Uredba EMAS Uredba (EZ) br. 66/2010 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. septembra 2009. godine o EU eko-oznaci i Uredba (EZ) br. 1221/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. novembra 2009. godine o dobrovoljnom učešću organizacija u EU sistemu upravljanja i zaštite okoliša (EMAS)
Propisuje sisteme eko-označavanja i eko-upravljanja u EU kao dobrovoljne sisteme. Cilj eko-označavanja je promocija određenih proizvoda koji imaju niži potencijalni uticaj na okoliš od drugih proizvoda koji pripadaju istoj grupi proizvoda. Eko-označavanje je u suštini namijenjeno potrošačima kao obavještenje o uticaju proizvoda na okoliš. EMAS je sredstvo koje kompanijama i drugim organizacijama daje mogućnost evaluacije, izvještavanja i unapređenja njihovih performansi u oblasti zaštite okoliša. U suštini, EMAS je EU verzija standarda ISO 14001.
EUTR Uredba o drvetu Uredba (EU) br. 995/2010 Evropskog parlamenta i Vijeća od 20. oktobra 2010. godine o utvrđivanju obaveza privrednih subjekata koji stavljaju u promet drvo i proizvode od drveta
U skladu s EUTR-om, privredni subjekti koji stavljaju u promet drvo i proizvode od drveta moraju primjenjivati sistem dužne pažnje, odnosno moraju procjenjivati rizik u lancu snabdijevanja drvetom i proizvodima od drveta. Privredni subjekti dužni su imati svu dokumentaciju koja prati drvo od njegovog izvora (mjesto sjee) i proizvode do krajnjeg potrošača, kao i sve podatke o dobavljačima i trgovcima. Trgovci u lancu snabdijevanja moraju primjenjivati sistem sljedivosti drva i proizvoda od drveta, odnosno dužni su imati dokumentirane sve informacije o dobavljačima koji su im isporučili drvo i proizvode od drveta, te o trgovcima kojima isporučuju drvo i proizvode od drveta.
Direktiva o ekološkom dizajnu Direktiva 2009/125/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. oktobra 2009. godine o uspostavi okvira za utvrđivanje zahtjeva za ekološki dizajn proizvoda koji koriste energiju
Direktiva promovira integraciju okolišnih elemenata prilikom dizajna i proizvodnje proizvoda² u cilju povećanja energijske efikasnosti i smanjenja ukupnog uticaja na okoliš tokom životnog ciklusa proizvoda. Njime se postavlja jasan put za smanjenje potrošnje energije, povećanje održivosti resursa i podržavanje sveobuhvatnih ciljeva EU za jačanje očuvanja energije i održivosti okoliša.
Direktiva o energijskoj efikasnosti Direktiva (EU) 2018/2002 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. godine o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energijskoj efikasnosti
Direktiva uspostavlja skup obavezujućih mjera kako bi EU dostigla svoj cilj povećanja energijske efikasnosti od 20% do 2020. godine. Dogovoreno je da se izmjenama i dopunama Direktive ažuriraju postavljeni ciljevi do 2030. godine i dalje. Sve zemlje EU dužne su efikasnije koristiti energiju u svim fazama energetskog lanca, uključujući proizvodnju, prijenos, distribuciju i konačnu potrošnju energije. Industrije imaju značajan potencijal za poboljšanje energijske efikasnosti kojim ne samo da se štedi energija već se i smanjuje potražnja fosilnih energenata za grijanje, što u konačnici rezultira boljim kvalitetom zraka. Direktiva o energijskoj efikasnosti propisuje da države članice EU trebaju osigurati pristup visokokvalitetnim energetskim pregledima za sve korisnike. Pregledi se mogu provoditi od strane kvalificiranih stručnjaka ili nezavisnih tijela prema nacionalnim zakonodavstvima. Prilikom energetskih pregleda trebaju se uzeti u obzir evropske ili međunarodne norme, kao što su EN ISO 50001 (sistemi upravljanja energijom). Također, član 8. potiče programe za promicanje energetskih pregleda u MSP-ovima, te postavlja kriterije za provođenje i nadzor pregleda kako bi se osigurali njihov kvalitet i efikasnost.

² Direktiva je usmjerena samo na proizvode koji troše energiju ili su na drugi način vezani za energiju, a trenutno je u fazi revizije kako bi se proširio obim i promovirali okolišno održivi proizvodi, te je 2022. godine Evropska komisija predložila novu Uredbu o ekodizajnu za održive proizvode (ESPR) kako bi osigurala da svi proizvodi na tržištu budu ekološki održivi u skladu s ciljem EU da postigne klimatsku neutralnost do 2050. godine.

Uredba o prijavljivanju emisija stakleničkih gasova

Uredba Komisije (EU) br. 601/2012 od 21. juna 2012. godine o praćenju i izvještavanju o emisijama stakleničkih gasova u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća, izmijenjena Uredbom Komisije (EU) br. 206/2014

Uredba postavlja pravila za praćenje i izvještavanje o emisijama stakleničkih gasova i o aktivnostima u skladu s Direktivom o trgovini emisijama. Kompanije imaju obavezu praćenja i izvještavanja o emisijama stakleničkih gasova u skladu s principima navedenim u Uredbi i moraju posjedovati plan praćenja emisija (standardizirana ili pojednostavljena verzija), odobren od nadležnih institucija zemalja članica EU. Kompanija mora nadležnim institucijama podnijeti izvještaj o emisijama, koji pokriva godišnje emisije u datom periodu, do 31. marta svake godine.

Uredba o verifikaciji izvještaja o emisijama stakleničkih gasova

Uredba komisije (EU) br. 600/2012 od 21. juna 2012. godine o verifikaciji izvještaja o emisijama stakleničkih gasova i izvještaja o tonskim kilometrima, te o akreditaciji verifikatora u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća

Uredba postavlja odredbe koje se primjenjuju na verifikaciju izvještaja o emisijama stakleničkih gasova i tonskim kilometrima³ i akreditaciju i nadzor verifikatora. Uloga verifikatora je da pruži konačnu potvrdu da izvještaj koji podnosi kompanija ne sadrži značajne netačnosti. Uredba navodi detaljnu proceduru za vršenje verifikacije, odnosno kontrolnu listu za prethodne verifikacije, sadržaj analize rizika, plan verifikacije, posjetu lokaciji radi procjene rada mjernih uređaja i sistema za praćenje, te sadržaj izvještaja o verifikaciji. U slučaju da se utvrdi postojanje netačnih izjava, dužnost verifikatora je da ukaže operateru na njih i zahtijeva njihovu korekciju.

CBAM uredba

Uredba (EU) 2023/956 Evropskog parlamenta i Vijeća od 10. maja 2023. godine o uspostavi mehanizma za karbonsko prilagođavanje na granicama

Uredba ima za cilj rješavanje pitanja emisija stakleničkih gasova ugrađenih u proizvod pri njegovom uvozu u carinsko područje EU, kako bi se spriječio rizik od tzv. curenja emisija ugljenika i time smanjile globalne emisije ugljenika, te poduprli ciljevi Pariškog sporazuma⁴. Mehanizam za karbonsko prilagođavanje na granicama (Carbon Border Adjustment Mechanism - CBAM) trebao bi spriječiti da se proizvođači iz zemalja članica nađu u nepovoljnoj situaciji u međunarodnoj konkurenciji, odnosno da se onemogući da se napori EU u pogledu smanjenja emisija stakleničkih gasova neutraliziraju uvozom proizvoda proizvedenih u zemljama izvan EU u kojima su politike u području klimatskih promjena manje ambiciozne. CBAM mehanizam će stupiti na snagu u svojoj tranzicijskoj fazi od 1. oktobra 2023. godine. Prvo će se primjenjivati na uvoz određenih proizvoda čija proizvodnja rezultira intenzivnim emisijama ugljenika i predstavlja najveći rizik od izmještanja emisija u EU: cement, željezo i čelik, aluminij, gnojiva, električna energija i hidrogen. Tokom prve godine primjene, kompanije će imati mogućnost izvještavanja na tri načina: (a) puno izvještavanje prema novoj metodologiji (EU metoda); (b) izvještavanje na osnovu ekvivalentnih sistema trećih zemalja; i (c) izvještavanje na osnovu referentnih vrijednosti. Od 1. januara 2025. godine, prihvatat će se samo EU metoda izvještavanja.

Direktiva o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSRD)

Direktiva (EU) 2022/2464 Evropskog parlamenta i Vijeća od 14. decembra 2022. godine o izmjeni Uredbe (EU) br. 537/2014, Direktive 2004/109/EZ, Direktive 2006/43/EZ i Direktive 2013/34/EU u pogledu korporativnog izvještavanja o održivosti (CSRD)

Direktiva se odnosi na korporativno izvještavanje o održivosti, naglašavajući integraciju održivih praksi u poslovne aktivnosti. Cilj je povećati transparentnost i odgovornost zahtijevajući od kompanija da izvještavaju o svojoj ekološkoj, društvenoj i upravljačkoj (Environmental, social, and corporate governance - ESG) izvedbi. U praktičnom smislu, kompanije će morati izvještavati o tome kako njihov poslovni model utiče na njihovu održivost i o tome kako vanjski faktori održivosti (kao što su klimatske promjene ili pitanja ljudskih prava) utiču na njihovo poslovanje. CSRD-om se uvode detaljniji zahtjevi za izvještavanje i osigurava se da velike kompanije i MSP-ovi, koji su uvršteni na berzu, moraju izvještavati o pitanjima održivosti kao što su okolišna prava, socijalna prava, ljudska prava i faktori upravljanja.

³ Mjera koja se upotrebljava u transportu tereta koja pokazuje transportni efekat teretnih vozila. Dobija se kao umnožak mase prevezenog tereta i pređenih kilometara.

⁴ Pariški sporazum je međunarodni dogovor postignut 2015. godine radi suzbijanja klimatskih promjena putem smanjenja emisije štetnih gasova i promocije održive ekonomske tranzicije.

Regulatorni okvir EU ima snažan uticaj na poslovne subjekte unutar EU, ali i subjekte izvan EU koji izvoze proizvode i usluge na ovo tržište. S obzirom na sve veći naglasak na održivost i zaštitu okoliša, kompanije koje usvoje zelene prakse i osiguraju zelene certifikate za svoje proizvode stiču konkurentske prednosti na tržištu EU. Ovo otvara nove poslovne prilike za izvoznike iz trećih zemalja koji će biti u mogućnosti prilagoditi svoje proizvode i usluge kako bi zadovoljili standarde održivosti EU.

Za izvozno orijentirane kompanije postoji prijetnja od gubitka stranih kupaca ako ne usvoje i pravilno primjenjuju odgovarajuće zelene standarde. Uredba EMAS još nije integrirana u pravni okvir Bosne i Hercegovine, što komplicira usklađivanje bh. propisa s održivim standardima Evropske unije. Ovo može potencijalno ometati trgovinske odnose bh. kompanija i njihov pristup tržištima EU.

Također, važno je napomenuti da je eko-oznaka postala značajan alat za promoviranje cirkularne ekonomije i zelenih javnih nabavki. Njom se označavaju one kompanije koje proizvode ili pružaju ekološki prihvatljive proizvode i usluge. Postojeći pravilnici o eko-oznakama i o načinu upravljanja eko-oznakama u FBiH i RS-u stoga trebaju biti usklađeni s odgovarajućim regulativama Evropske unije, a kompanije trebaju biti upoznate s tim podzakonskim aktima i mogućnostima koje ekooznaka pruža. Sama najava uvođenja sistema trgovanja emisijama (Emission trading system – ETS) je signal za bh. kompanije da se počnu intenzivno pripremati za plaćanje naknada za dobijanje emisioh dozvola, kao i za trgovanje tim dozvolama kako bi ostvarile dodatni prihod ukoliko smanje svoje emisije ispod iznosa besplatnih kvota emisija. Procjena tih naknada je ulaz za izradu plana smanjenja emisija mjerama kao što su zamjena fosilnih goriva s obnovljivim i povećanje energetske efikasnosti.

3. PREGLED DOSTUPNIH STANDARDA I INSTRUMENATA ZA ZELENO CERTIFICIRANJE

3.1 ISO 14001

O CERTIFIKATU

ISO 14001 je međunarodno priznat standard za sisteme upravljanja okolišem koji je prvi put objavljen 1996. godine. Standard je dio skupa ISO 14000 standarda koji se odnose na različite aspekte upravljanja okolišem. Sistem upravljanja okolišem prema ISO 14001 fokusira se na identifikaciju, praćenje i smanjenje negativnih utjecaja kompanije na okoliš, uključujući utjecaje uzrokovane njenim operacijama, proizvodima ili uslugama. Standard potiče održivost, smanjenje otpada i resursnu efikasnost, te poštivanje relevantnih okolišnih zakona i propisa. Jedan od glavnih zahtjeva ovog standarda su „obaveze usklađenosti“. To su obaveze koje kompanija samostalno određuje na temelju procjene prilika i rizika u odnosu na aspekte okoliša, okolišne ciljeve i dobrovoljne obaveze. Ovaj standard slijedi takozvanu „strukturu visoke razine“ (High Level Structure - HLS). Na taj se način certifikacija prema ISO 14001 može kombinovati s drugim standardima u integriranom sistemu upravljanja. Trenutno oko 420.000 kompanija i organizacija u svijetu ima certificiran sistem upravljanja okolišem prema standardu ISO 14001.

SEKTOR PRIMJENE

Kompanije i organizacije iz različitih sektora (uključujući drveni i metalski), bez obzira na njihovu veličinu i oblast poslovanja. To uključuje proizvodne kompanije, uslužne djelatnosti, javni sektor, neprofitne organizacije, univerzitete i ostale organizacije koje žele unaprijediti svoje okolišne performanse.

SVRHA PRIMJENE

Osiguranje održivog poslovanja organizacija/kompanija, smanjenje negativnog utjecaja na okoliš, te uspostavljanje sistema upravljanja okolišem koji potiče zaštitu okoliša i postavlja ciljeve za njegovu implementaciju.

PREDNOSTI

- Povećano povjerenje kupaca kroz pouzdano upravljanje okolišem
- Kontinuirano poboljšavanje utjecaja na okoliš
- Pouzdana usklađenost sa zakonskim i regulatornim zahtjevima kroz sistemski pristup
- Prevencija rizika - rano prepoznavanje i smanjenje potencijalnih opasnosti
- Smanjenje troškova proaktivnim djelovanjem usmjerenim prema budućnosti
- Ušteda resursa i energije
- Postizanje ciljeva zaštite okoliša

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Kompanija i certifikacijsko tijelo zajedno definiraju ciljeve i uspostavljaju adekvatan plan certifikacije u cilju određivanja cijene
- Nakon potpisivanja ugovora, certifikacijsko tijelo razvija prilagođeni program audita i, po potrebi, provodi preaudit kao evaluaciju efikasnosti postojećeg sistema upravljanja okolišem
- Certifikacijski audit - faza 1: certifikacijsko tijelo provodi analizu sistema i ocjenjuje dokumentaciju, ciljeve, rezultate upravnih ocjena i internih audita
- Certifikacijski audit - faza 2: U drugoj fazi, certifikacijsko tijelo provodi procjenu efikasnosti sistema na licu mjesta kroz zapažanja, razgovore i pregled. Rezultati audita se predstavljaju na završnom sastanku
- Na temelju certifikacijskog audita, certifikacijsko tijelo izrađuje izvještaj i ukoliko su svi zahtjevi norme ispunjeni, kompanija dobija ISO 14001 certifikat
- Certifikacijsko tijelo provodi godišnje nadzorne audite kako bi se osiguralo da kompanija i dalje zadovoljava kriterije ISO 14001 standarda

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- Bureau Veritas
- Societe Generale de Surveillance (SGS)
- TÜV NORD Adriatic d.o.o.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Cijena i vremenski okvir za certifikaciju s ISO 14001 ovise o veličini kompanije, broju zaposlenih, složenosti postojećeg sistema upravljanja okolišem, vrsti industrije i drugim specifičnim zahtjevima kompanije.
- ISO 14001 vrijedi tri godine. Prije isteka provodi se pravovremena recertifikacija. Ako se i dalje ispunjavaju svi zahtjevi, izdaje se novi certifikat.

KORISNI LINKOVI

<https://www.iso.org/standard/60857.html>

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

Eco Company je kompanija koja se bavi proizvodnjom tapaciranog i pločastog namještaja i opremanjem enterijera. Osnovana u Sarajevu 2002. godine. Osim domaćeg tržišta, kompanija izvozi namještaj i oprema enterijere u nekoliko zemalja, uključujući Njemačku, Austriju, Švicarsku, Hrvatsku i Crnu Goru. Politika kvaliteta i zaštite okoliša je sastavni dio poslovne politike kompanije, a zasniva se na neprekidnom poboljšanju kvaliteta poslovanja i zaštite okoliša. U decembru 2011. godine, kompanija je dobila certifikat za Sistem upravljanja okolišem prema standardu ISO 14001. Sticanjem ovog certifikata, Eco Company je dokazala da su njihovi proizvodi izrađeni prema najvišim standardima zaštite okoliša, potvrđujući tako svoju posvećenost očuvanju prirodnih resursa. Prema njihovim riječima, sve aktivnosti kompanije usmjerene su ka tome da kupci povezuju pojam kvaliteta i očuvanja okoliša sa imenom i markom njihovih proizvoda - jer samo zadovoljan kupac može biti lojalan kupac. Ovaj prestižni standard doveo je do povećanja konkurentnosti i profitabilnosti kompanije putem veće prodaje kvalitetnog i ekološki ispravnog proizvoda, pridobivši nove kupce koji cijene održiv namještaj. Kroz ovakav poslovni pristup, Eco Company ostvaruje pozitivan utjecaj na okolinu i društvo, dok istovremeno jača svoju poziciju na tržištu.

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu upitnika/intervjua)

Emerus je evropski proizvođač isprešanih aluminijskih profila za razne industrijske branše. Kompanija je osnovana 2015. godine u Širokom Brijegu i od tada kontinuirano radi na unapređenju i širenju svojih proizvodnih procesa. Njihovi proizvodi su našli mjesto u građevinskoj industriji, proizvodnji solarnih okvira, elektrotehnici i automobilskoj industriji. Glavni cilj jeste osigurati dugoročno zadovoljstvo svih klijenata pružajući im besprijeckornu kvalitetu proizvoda i usluga. Usljed sve dinamičnijih zahtjeva tržišta, kompanija kontinuirano radi na optimizaciji radnih procesa pomoću organizacije, modernizacije i digitalizacije, vodeći računa o zaposlenicima i okolišu. S ciljem osiguranja kvaliteta svojih usluga i proizvoda, kompanija je odredila nekoliko strateških ciljeva: kontinuirano podizati i održavati visoku razinu povjerenja kupaca u proizvode i usluge, svakodnevno optimizirati efikasnosti upravljanja opskrbnim lancem, davati posebnu pozornost tačnosti i pravovremenosti isporuka, podizati razinu proizvodnje, smanjivati interni otpad i reklamacije, proširivati paletu proizvoda i ulaziti u dodatne sektore i tržišta. Da bi postigli gore navedene strateške ciljeve, Emerus implementira i posluje u skladu sa nekoliko standarda od kojih je jedan i ISO 14001. Kompanija navodi kako im je prvi signal za certificiranje prema ovom standardu bio zahtjev kupca, međutim nakon implementacije ISO14001 stekli su brojne prednosti, od kojih posebno ističu uštede koje su ostvarili u proizvodnji pronalaskom mogućnosti za recikliranje čime su smanjili količinu otpada koji bi u suprotnom trebali zbrinjavati. Prethodno tome zaposlili su osobu koja će se baviti okolišnim aspektom kompanije i koja osigurava da kompanija posluje u skladu sa načelima ISO 14001. Sticanjem ovog standarda kompanija osim što je zadržala neke kupce, povećala je svoju konkurentnost te dobila nove klijente iz EU koji cijene napore ka održivosti.

Kompanija Emerus predstavlja primjer dobre prakse jer kontinuirano radi na uspostavljanju zelenih poslovnih modela, svjesni važnosti očuvanja okoliša i okruženja u kojem živimo. I sa komercijalne strane, veoma je bitno da se prezentuju kao takva kompanija svojim EU-kupcima, koji sve više i sve češće zahtijevaju model zelenog poslovanja kao uslov za daljnju poslovnu saradnju.

3.2 ISO 14040 i 14044

O CERTIFIKATU

Procjena životnog ciklusa (LCA - Life Cycle Assessment) predstavlja poseban alat za ocjenjivanje uticaja određenih proizvoda na okoliš. Ova standardizirana i naučno utemeljena metodologija služi kao temelj za razvojne procese i marketinške strategije koje se odnose na okolišni uticaj. Da bi se osigurala dugoročna pouzdanost procjena životnog ciklusa, potrebno ih je provjeriti putem certifikacijskog tijela. Međunarodna organizacija za standardizaciju (International Organisation for Standardisation - ISO) izradila je dva komplementarna standarda, kako bi osigurala uporedivost procjena životnog ciklusa: ISO 14040 opisuje principe i strukturu za provođenje LCA, dok su zahtjevi navedeni u ISO 14044. Procjena životnog ciklusa usklađena sa standardima obično uključuje definiranje ciljeva i obima studije, pripremu inventara životnog ciklusa (popis ulaznih i izlaznih podataka), procjenu uticaja i konačnu evaluaciju.

ISO 14040 i 14044 u drvnom i metalskom sektoru još nisu doživjeli širu upotrebu, te se stoga istraživanjem nisu mogli još uvijek naći primjeri dobre prakse u EU industrijama.

SEKTOR PRIMJENE

Industrije iz svih sektora, uključujući drvni i metalski

SVRHA PRIMJENE

Pružiti okvir i smjernice za provođenje LCA proizvoda, procesa ili sistema kako bi se ocijenili njihovi uticaji na okoliš tokom cijelog životnog ciklusa

PREDNOSTI

- Izbjegavanje čestih grešaka u LCA, kao što su nedostatak podataka, izbor metodologije i analiza nesigurnosti
- Poboljšanje vjerodostojnosti i valjanosti rezultata LCA, temeljenih na međunarodno priznatim i prihvaćenim standardima
- Povećanje kompatibilnosti rezultata LCA s drugim studijama, slijedeći isti okvir i principe
- Podrška procesima donošenja odluka i komunikacije
- Generalno, LCA pomaže prepoznati područja na kojima se može optimizirati potrošnja resursa, što dovodi do povećane efikasnosti resursa i smanjenja generiranja otpada, što dalje vodi ka uštedi troškova na duge staze
- Poboljšan imidž kompanije u javnosti
- Veće povjerenje učesnika (kupaca, poslovnih saradnika, budućih investitora) zbog posvećenosti kompanije transparentnom i vjerodostojnom upravljanju okolišem
- Poboljšanje konkurentnosti na tržištu

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Inicijalni razgovor s certifikacijskim tijelom koji podrazumijeva definiranje ciljeva certifikacije i primjenjivih standarda, te dobijanje ponude za pretprocjenu
- Pretprocjena: Pojašnjenje zadatka, obima primjene, ciljeva i drugih kriterija. Priprema planova za certifikaciju procjene životnog ciklusa
- Auditiranje koristeći primjenjive standarde i specifikacije. Dalje slijedi prikupljanje i provjera dokaza, posjete lokacijama, rekonstrukcija i analiza procjena

- Predstavljanje rezultata na završnom sastanku i dogovaranje akcijskih planova
- Certifikacijsko tijelo ocjenjuje rezultate. Ako su svi zahtjevi ispunjeni, izdaje se izjava o certifikaciji
- Za certifikaciju drugog izvještaja ili izjave, npr. za sljedeći period, provodi se nova procjena. Izjava o certifikaciji nema rok trajanja i vrijedi za odgovarajuću procjenu životnog ciklusa

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- U BiH do sada nije pokazan interes za ovim standardom, tako da nijedna certifikacijska kuća do sada nije radila implementaciju.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Cijena certifikacije LCA u skladu s ISO 14040 i 14044 varira zavisno od veličine kompanije, obima projekta, vrste proizvoda odnosno usluga, certifikacijske kuće i specifičnih zahtjeva kompanije.
- ISO 14040 i 14044 vrijede tri godine. Prije isteka provodi se pravovremena recertifikacija. Ako se i dalje ispunjavaju svi zahtjevi, izdaje se novi certifikat.

KORISNI LINKOVI

<https://www.iso.org/standard/37456.html>

<https://www.iso.org/standard/38498.html>

3.3 ISO 14064

O CERTIFIKATU

Standard ISO 14064 daje jasne smjernice i zahtjeve za kvantificiranje i verificiranje emisija u inventaru stakleničkih gasova - kako na organizacijskom, tako i na projektnom nivou. Serija ISO 14064 standarda sastoji se od tri standarda (ISO 14064-1, ISO 14064-2 i ISO 14064-3). Standard ISO 14064-1 predstavlja osnovu za proračun emisija stakleničkih gasova kompanije, odnosno, za utvrđivanje korporativnog karbonskog otiska (Corporate Carbon Footprint - CCF). Njegov sadržaj temelji se na Protokolu o stakleničkim gasovima (GHG Protocol) koji su 1998. godine objavili Svjetsko poslovno vijeće za održivi razvoj (WBCSD) i Svjetski institut za resurse (WRI), kako bi standardizirali proračun karbonskog otiska. ISO 14064-2 predstavlja vodič koji se može koristiti za praćenje uklanjanja stakleničkih gasova ili smanjenja emisija na nivou projekta. ISO 14064-3 predstavlja osnovu za verifikaciju proračuna ugljen-dioksida. Kompanije mogu pratiti emisije primjenom sva tri standarda, što olakšava provođenje i razvoj projekata za uklanjanje stakleničkih gasova.

SEKTOR PRIMJENE

Kompanije i organizacije iz svih sektora

SVRHA PRIMJENE

Osigurati da kompanije kvantificiraju, izvještavaju i upravljaju emisijama stakleničkih gasova na strukturiran i sistemski način

PREDNOSTI

- Povećavanje transparentnosti i odgovornosti kompanije u kvantificiranju i izvještavanju o emisijama stakleničkih gasova
- Postizanje konkurentске prednosti na tržištu kroz posvećenost održivosti i zaštiti okoliša
- Identifikacija prilika za uštedu resursa i smanjenje troškova kroz sistemsko upravljanje emisijama
- Jačanje povjerenja učesnika, uključujući klijente, dobavljače i investitore
- Identifikacija kontrole pomoću kojih kompanija može smanjiti karbonski otisak svoje organizacije i podići svijest zaposlenika o važnosti ovog problema
- Podizanje transparentnosti u smanjenju emisija stakleničkih gasova
- Poticanje inovacija u cilju razvoja održivih praksi i tehnologija za smanjenje emisija stakleničkih gasova
- Poboljšanje reputacije kompanije kao društveno odgovorne i ekološki osviještene
- Kompanija odskače od konkurenata koji još nisu krenuli ovim putem uzimajući istovremeno u obzir moguće buduće zakonske zahtjeve i zahtjeve kupaca
- Globalno priznata potvrda angažmana kompanije u borbi protiv klimatskih promjena i doprinosa održivoj budućnosti

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Identificiranje ciljeva i svrhe certifikacije
- Razvoj sistema upravljanja emisijama stakleničkih gasova, uključujući kvantifikaciju i izvještavanje o emisijama
- Interna provjera kako bi se identificirali i riješili eventualni nedostaci sistema upravljanja
- Odabir ovlaštenog certifikacijskog tijela koje će provesti certifikaciju
- Certifikacija od strane certifikacijskog tijela kako bi se provjerila usklađenost sa zahtjevima ISO 14064
- Izdavanje ISO 14064 certifikata ukoliko kompanija zadovolji sve zahtjeve
- Redovno održavanje i nadzor kako bi se osigurala kontinuirana usklađenost i poboljšanja sistema upravljanja

- Za certifikaciju drugog izvještaja ili izjave, npr. za sljedeći vremenski period, provodi se ponovna procjena. Svaka certifikacija vrijedi za pojedinu izjavu o stakleničkim gasovima kompanije i nema period valjanosti

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- U BiH do sada nije pokazan interes za ovim standardom, tako da nijedna certifikacijska kuća do sada nije radila implementaciju.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Cijena certifikacije LCA u skladu s ISO 14064 varira zavisno od veličine kompanije, obima projekta, vrste proizvoda odnosno usluga, certifikacijske kuće i specifičnih zahtjeva kompanije.
- ISO 14064 vrijedi tri godine. Prije isteka provodi se pravovremena recertifikacija. Ako se i dalje ispunjavaju svi zahtjevi, izdaje se novi certifikat.

KORISNI LINKOVI:

<https://www.avisoconsultancy.co.uk/iso-14064-greenhouse-gases>

<https://www.dqsglobal.com/hr-hr/certifikacija/iso-14064-verifikacija>

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

Wieland je jedan od vodećih svjetskih dobavljača poluproizvoda od bakra i legura bakra sa sjedištem u Ulmu u Njemačkoj. S globalnom mrežom proizvodnih lokacija, kompanija nudi širok izbor proizvoda, tehnologija i usluga. Od prototipa do serijske proizvodnje, Wieland razvija rješenja za automobilsku industriju, elektroniku, rashladne uređaje, klimatizaciju i druge sektore. Visoka tehnološka kompetencija, te usmjerenost prema kupcima i održivosti predstavljaju temelj uspjeha kompanije od 1820. godine. S predanim ciljem postizanja potpune klimatske neutralnosti poslovanja do 2045. godine, Wieland primjenjuje adekvatne mjere usmjerene na smanjenje emisija stakleničkih gasova. Jedan od značajnih koraka koje je kompanija poduzela kako bi ostvarila svoje održive ciljeve je usvajanje standarda ISO 14064 za precizno kvantificiranje i izvještavanje o emisijama stakleničkih gasova. Korištenjem ISO 14064 standarda, Wieland se pridružuje globalnom naporu u borbi protiv klimatskih promjena i doprinosi transparentnosti i odgovornosti u vezi s njihovim uticajem na okoliš. Precizno mjerenje i izvještavanje o emisijama omogućava Wielandu da bolje razumije svoj karbonski otisak i identificira prilike za smanjenje troškova i povećanje energijske efikasnosti. Također, transparentno izvještavanje o emisijama stvara povjerenje među kupcima, partnerima i dionicima, te potvrđuje kompanijinu posvećenost održivosti i zaštiti okoliša. Wieland je primjer izuzetne prakse u industriji, te predstavlja uzor za druge kompanije na putu prema održivom poslovanju i smanjenju emisija stakleničkih gasova.

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu upitnika/intervjua)

Kompanija **TT kabeli** iz Širokog Brijega bavi se proizvodnjom niskonaponskih kablova za različite namjene, uključujući kablove za vjetroelektrane, solarne elektrane, te distribuciju i prijenos električne energije. Svoje proizvode plasirali su na tržište Evrope, Afrike, Bliskog Istoka i tržište Sjeverne Amerike. Prema riječima kompanije, neprestano rade na smanjenju karbonskog otiska, a prije dvije godine krenuli su sa pripremnim planovima za uvođenje ISO 14064 u budućnosti. Nedavno su završili izračun emisija stakleničkih gasova u 2021. godini (bazna godina), te izradili strategiju i akcioni plan za njihovo smanjenje. U procesu izračuna korištene su dvije međunarodno prihvaćene metode za poslovne subjekte korištenjem Protokola o stakleničkim gasovima i ISO 14064. Protokol o stakleničkim gasovima za poslovne subjekte definira tri obima, dok standard ISO 14064-1:2018 definira šest kategorija emisija/uklanjanja stakleničkih gasova. Verificirana je ukupna emisija stakleničkih gasova u 2021. godini za proračunske granice obima 1 i obima 2. Najveći doprinos emisiji stakleničkih gasova imali su mobilni izvori energije (83,76%) i fugitivni izvori (16,24%). Nakon analize, kompanija je postavila ciljeve relativnog smanjenja emisija od 5% po toni proizvoda/po zaposleniku do 2027. godine (tj. za srednji, petogodišnji period) u poređenju s baznom godinom 2021, te dugoročni cilj: postizanje nulte emisije ugljenika do 2050. godine. Usvajanjem ekološki osviještenih praksi i fokusiranjem na smanjenje emisija, TT kabeli pokazuju svoju posvećenost odgovornosti prema okolišu, predstavljajući pri tome primjer dobre prakse kompanije koja želi pozitivno uticati na okoliš i zajednicu.

3.4 ISO 14067

O CERTIFIKATU

Objavljen 2018. godine, dobrovoljni međunarodni standard ISO 14067 je dio serije standarda ISO 14060 posvećenih mjerenju, praćenju i izvještavanju o emisijama stakleničkih gasova. Također, u skladu je i sa standardima ISO 14040 i 14044.

ISO 14067 zamjenjuje tehničku specifikaciju ISO/TS 14067 iz 2013. godine i pretvara je u međunarodni standard, pružajući kompanijama sveobuhvatnu metodologiju za proračun karbonskog otiska proizvoda. Razlika je u tome što se fokusira na kvantificiranje karbonskog otiska proizvoda, dok su pitanja upravljanja okolišem obrađena u seriji standarda ISO 14000. Uvedene su i posebne preporuke za proračun emisija stakleničkih gasova iz šuma i poljoprivrednih proizvoda. Kroz provođenje ovog standarda, kompanije mogu pokazati svoju posvećenost održivosti, bolje razumjeti uticaj svojih proizvoda na okoliš, te primijeniti mjere za smanjenje karbonskog otiska, što je važan korak u postizanju ciljeva održivog razvoja i borbu protiv klimatskih promjena.

SEKTOR PRIMJENE

Industrije i organizacije iz svih sektora, uključujući i drvni i metalski, obuhvatajući različite proizvode i usluge

SVRHA PRIMJENE

Omogućavanje kompanijama da kvantificiraju i izvještavaju o emisijama stakleničkih gasova na nivou proizvoda

PREDNOSTI

- Povećana transparentnost i vjerodostojnost u komunikaciji o uticaju proizvoda na okoliš
- Optimizacija troškova i procesa kroz smanjenje potrošnje energije i resursa
- Stvaranje konkurentne prednosti kompanije kroz označavanje proizvoda kao ekološki odgovornih
- Usklađivanje s regulatornim zahtjevima vezanim za izvještavanje o emisijama stakleničkih gasova
- Poticanje svijesti o okolišu
- Povećana vrijednost kompanije na tržištu, s obzirom na to da investitori i kupci sve više cijene održivost i odgovornost prema okolišu

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Identificiranje ciljeva certifikacije i svrhe procjene karbonskog otiska proizvoda
- Priprema i razvoj sistema za kvantificiranje emisija stakleničkih gasova proizvoda, uključujući metode mjerenja i izvještavanja
- Interna provjera i evaluacija sistema kako bi se identificirali mogući nedostaci i osigurala usklađenost sa zahtjevima standarda
- Odabir ovlaštenog certifikacijskog tijela za provođenje verifikacije emisija stakleničkih gasova proizvoda
- Certifikacija izjave od strane ovlaštenog certifikacijskog tijela, koja uključuje pregled dokumentacije, provjeru podataka i moguće posjete lokacijama kako bi se provjerila usklađenost s ISO 14067 standardom
- Izdavanje certifikata ako kompanija zadovolji sve zahtjeve i uspješno prođe verifikaciju emisija stakleničkih gasova proizvoda
- Redovno održavanje i nadzor sistema kako bi se osigurala kontinuirana usklađenost s ISO 14067 standardom i unaprjeđenje sistema za kvantificiranje i smanjenje karbonskog otiska proizvoda

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

U BiH do sada nije pokazan interes za ovim standardom, tako da nijedna certifikacijska kuća do sada nije radila implementaciju.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Cijena certifikacije u skladu s ISO 14067 varira zavisno od veličine kompanije, obimu projekta, vrste proizvoda odnosno usluga, certifikacijske kuće i specifičnih zahtjeva kompanije.
- ISO 14067 vrijedi tri godine. Prije isteka provodi se pravovremena recertifikacija. Ako se i dalje ispunjavaju svi zahtjevi, izdaje se novi certifikat.

KORISNI LINKOVI:

<https://www.avisoconsultancy.co.uk/iso-14064-greenhouse-gases>

<https://www.dqsglobal.com/hr-hr/certifikacija/iso-14064-verifikacija>

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

Waelzholz je njemačka kompanija koja se bavi proizvodnjom materijala od hladno valjanog čelika sa sjedištem u Hagenu, osnovana 1829. godine. Kompanija broji preko 2.300 uposlenika širom svijeta. Godišnje proizvode oko 780.000 tona visokokvalitetnih čeličnih traka i oblikovanih žica za kupce u automobilske i energetske industrije, na lokacijama u Evropi, Sjevernoj i Južnoj Americi i Aziji. Njihova strategija održivosti usmjerava se prema ključnom aspektu smanjenja emisija ugljenika, gdje postavljeni cilj nije ništa manje nego postati tehnološki lideri u toj oblasti. U skladu s ovom ambicijom, kompanija se od 13. juna 2023. godine može pohvaliti sticanjem ISO 14067 certifikata. Certifikacija prema standardu ISO 14067 predstavlja izuzetan iskorak za kompaniju, doprinoseći povećanoj transparentnosti i odgovornosti u pogledu kvantifikacije emisija stakleničkih gasova. Certifikacija ovim standardom stvara dublje povjerenje potencijalnih kupaca i partnera, budući da demonstrira kompanijinu posvećenost smanjenju karbonskog otiska, što igra sve važniju ulogu na svjetskom tržištu. Kroz validirani proces proračuna karbonskog otiska za svaki proizvod, Waelzholz postavlja smjernice za usklađivanje s održivim praksama. Ova kompanija, koja se ističe kao izvanredan primjer dobre prakse u domenu emisija stakleničkih gasova, postavlja standarde i postaje prepoznatljiva kao pionir u svom sektoru. Njihova posvećenost ne samo da utiče na globalnu održivost, već i postavlja nove norme u industriji čelika.

3.5 ISO 50001

O CERTIFIKATU

ISO 50001 je dobrovoljni međunarodni standard za upravljanje energijom koji se primjenjuje na organizacije svih veličina. Trenutni standard ISO 50001 objavljen je 2018. godine. Ovaj standard pruža jasne zahtjeve za uspostavljanje, upravljanje i poboljšanje energijske efikasnosti i potrošnje energije unutar organizacija. Kao i drugi ISO standardi za sisteme upravljanja, ISO 50001 temelji se na PDCA ciklusu (Plan, Do, Check, Act - Planiranje, primjena, provjera, poboljšanje) i ima strukturu visokog nivoa. Ovo osigurava visok stepen kompatibilnosti s drugim ISO standardima, uključujući ISO 9001 i ISO 14001. Integracija s drugim standardima omogućava organizacijama iskorištavanje sinergije i efikasno upravljanje energetske resursima. Ovaj standard pomaže organizacijama prilikom ocjenjivanja i određivanja prioriteta implementacije novih energijski efikasnih tehnologija. Dalje pomaže poboljšanju energetske efikasnosti, te korištenju i potrošnji energije. Također stvara transparentnost i olakšava komunikaciju o upravljanju energetske resursima i upravljanju energijom za projekte smanjenja emisija stakleničkih gasova.

ISO 50001 se rijetko primjenjuje u kompanijama u BiH, pri čemu je tek nekoliko velikih industrijskih subjekata certificirano, dok MSP-ovi dosad nisu pokazali interes. Prednost ovog standarda je da certificirane kompanije po njemu ne moraju dodatno provoditi energetski audit, te se primarno primjenjuje prema potrebama kompanija za postizanjem energetske uštede. Veće kompanije s odjeljenjima za energetski menadžment prepoznale su koristi ISO 50001 standarda i dosad su jedine iskazale interes za njegovom primjenom.

SEKTOR PRIMJENE

Kompletan privredni sektor

SVRHA PRIMJENE

Osigurati da kompanija uspostavi efikasan sistem upravljanja energijom, kroz koju smanjuje potrošnju energije, minimizira negativan uticaj na okoliš i istovremeno povećava svoju profitabilnost

PREDNOSTI

- Poboljšavanje energetske performansi
- Stalno praćenje energetske tokova
- Sistemsko smanjenje potrošnje energije
- Dosljedna usklađenost sa zakonskim zahtjevima
- Trajno smanjenje emisije stakleničkih gasova
- Smanjena potreba za uvozom energije
- Priznata osnova za moguće porezne poticaje
- Poboljšan ugled kompanije
- Konkurentska prednost na tržištu u odnosu na druge kompanije

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Odabir akreditiranog certifikacijskog tijela
- Preliminarni audit (opcionarno): Procjena sistema upravljanja energijom i identifikacija oblasti za poboljšanje
- Certifikacijski audit: Faza 1 i faza 2 audita za detaljan pregled i provjeru usklađenosti sa standardom
- Izdavanje certifikata ako su zahtjevi ispunjeni
- Godišnji nadzorni audit za provjeru usklađenosti sa standardima

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- Bureau Veritas
- TÜV NORD Adriatic d.o.o.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Trajanje i cijena certifikacije u skladu s ISO 50001 varira zavisno od veličine kompanije, uključujući veličinu organizacije, složenost energetskeg sistema, trenutno stanje sistema upravljanja energijom i lokaciju organizacije.
- ISO 50001 važi za period od tri godine. Recertifikacija se provodi pravovremeno prije isteka kako bi se osigurala kontinuirana usklađenost sa zahtjevima standarda. Ako su uslovi ispunjeni, izdaje se novi certifikat.

KORISNI LINKOVI:

<https://www.dnv.hr/services/iso-50001-upravljanje-energijom-3370>

<https://www.dqsglobal.com/bo-ba/certificiranje/iso-50001-certifikacija>

https://www.traibcert.org.uk/iso-50001-2018-energy-management.php?gclid=CjwKCAjwzo2mBhAUEiwAf7wjks_IAllrdWQYExyWvmBSzBObw9ERaW1kq24jUsuZ-vG0DVB7gWJn2RoC_HwQAvD_Bw

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

LB.Profile je kompanija koju je 2017. godine kupila tešanjaska kompanija za promet naftom i naftnim derivatima Hifa Oil i bavi se proizvodnjom profila za vrata i prozore. Proizvode profile široke namjene, prvenstveno za vrata i prozore, kao i industrijske profile. Prodaju LB.Profila za BiH i ostale zemlje regiona vrši Euro Roal, također članica Hifa Oil grupacije. U posljednje tri godine, Hifa Oil je investirala više od 2 miliona KM u nove sisteme i razvoj. Nove investicije rezultirale su jačanjem tržišne pozicije i dobijanjem novih kupaca, s posebnim naglaskom na Austriju i Holandiju, kao i u zemlje Zapadnog Balkana, te na Bosnu i Hercegovinu. S tim u vezi, od januara ove godine, kompanija je standardizirala svoju proizvodnju prema ISO 50001. Kompanija ističe da s ovim certifikatom ulaze u rang industrijskih lidera kada je riječ o upravljanju proizvodnjom po ISO propisima. Ovaj standard zahtijeva kontinuirano unaprjeđenje njihovog sistema za uštedu energije. Osim toga, ovo je značajan napredak u izgradnji brenda LB.Profile koji je i ranije ispunjavao sve uslove tržišta, kao i zakonske regulative u skladu sa zahtjevnim EU normama. Na tržištu EU je od velike važnosti da li proizvodi ispunjavaju ekološke standarde racionalnog iskorištavanja energije, te je s ovim certifikatom brend LB.Profile i zvanično postao energetski odgovoran.

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu upitnika/intervjua)

Kompanija **TT kablei** iz Širokog Brijega bavi se proizvodnjom niskonaponskih kablova za različite namjene, uključujući kablove za vjetroelektrane, solarne elektrane, te distribuciju i prijenos električne energije. Svoje proizvode plasirali su na tržište Evrope (posebno nordijske zemlje), Afrike, Bliskog Istoka i tržište Sjeverne Amerike. U nizu stečenih certifikata, kompanija se može pohvaliti i certifikacijom prema ISO 50001. Iako je u početku bila potaknuta zahtjevima klijenta prilikom podnošenja tenderske dokumentacije na konkursima za posao, certifikacija kompanije prema ovom standardu donijela je bezbroj prednosti. Na prvom mjestu, uspjeli su smanjiti potrošnju energije po toni proizvoda implementacijom nekoliko mjera, kao što su zamjena halogenih s LED sijalicama za rasvjetu, zamjena dizelskih viljuškara s ekološki prihvatljivijim plinskim alternativama i ugradnja kompenzacijskih baterija. Nakon toga, nastavili su raditi na daljnjem smanjenju potrošnje energije kroz energetski menadžment kompanije. Proces certificiranja i naknadne recertifikacije tekao je besprijekorno, vješto vođen od strane stručne osobe kompanije zadužene za ove procese. Iz kompanije ističu da je veoma važno za ovaj proces imati zaduženu osobu koja dobro poznaje kompletan proizvodni proces i koja ima potrebno stručno znanje iz oblasti certifikacije. Na ovaj način, osigurava se adekvatno razumijevanje svih uslova standarda i izbjegavaju eventualne poteškoće pri implementaciji koje proizilaze iz potencijalnih nesporazuma. Uspješno zadovoljene godišnje revizije sprovedene od strane kupaca služe kao dokaz njihove kontinuirane usklađenosti i implementacije standarda u poslovanju. Uz ovaj certifikat, kompanija održava imidž kompanije posvećene održivosti, a u budućnosti imaju plan za certifikaciju prema još jednom standardu - ISO 14044.

3.6 Forest Stewardship Council (FSC)

O CERTIFIKATU

Forest Stewardship Council (FSC) je međunarodna neprofitna organizacija koja promovira odgovorno upravljanje šumama širom svijeta. FSC je osnovan 1993. godine kao odgovor na zabrinutost zbog krčenja šuma, nelegalne sječe i društvenih i okolišnih posljedica neodrživih šumarskih praksi. FSC je prisutan u više od 80 zemalja. Sarađuje s različitim interesnim stranama, uključujući vlasnike i upravitelje šuma, poslovne subjekte, okolišne organizacije i lokalne zajednice, a u cilju promocije odgovorne šumarske prakse širom svijeta. Prema podacima iz septembra 2021. godine, FSC broji preko 1.300 članova, a u BiH ima 356 kompanija s FSC certifikatom⁵. FSC ima dobrovoljni certifikacijski sistem za šumske proizvode. Certifikacijski proces uključuje nezavisne procjene trećih lica prema strogim FSC standardima za odgovorno upravljanje šumama. Od maja 2020. godine preko 1,88 miliona hektara, odnosno oko 83% državnih šuma, u BiH ima FSC certifikat.

SEKTOR PRIMJENE

Drvni

SVRHA PRIMJENE

Ova certifikacija osigurava da drvo korišteno u proizvodnji potiče iz šuma kojima se odgovorno upravlja, a proces ispunjava okolišne, društvene i ekonomske standarde. Obuhvata cijeli lanac proizvodnje, od sječe drveta do konačnog proizvoda.

PREDNOSTI

- Zadržavanje postojećih kupaca
- Pridobijanje novih kupaca
- Povećanje konkurentnosti kompanije
- Povećanje izvoza uslijed širenja obima poslovanja
- Poboljšanje imidža kompanije
- Kompanije nosioci FSC certifikata jednostavnije i lakše ispunjavaju zahtjeve EU uredbe o drvetu (EUTR)

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Preuzimanje primjenjive norme
- Ukoliko je potrebno, kompanija može angažirati kvalificiranog savjetnika⁶ koji će pomoći pri pripremi za audit kompanije, koji je obavezan prije izdavanja certifikata
- Pronalazak akreditirane certifikacijske kuće i podnošenje prijave za FSC certificiranje
- Nakon što se proizvodni procesi organizacije prilagode zahtjevima regulatornih dokumenata, organizacija se ocjenjuje (audit) kako bi se utvrdila usklađenost s primjenjivim standardima
- Ukoliko certifikacijsko tijelo utvrdi da je sistem lanaca snabdijevanja kompanije u skladu sa zahtjevima standarda, izdaje se FSC certifikat
- Odgovornost za izdavanje certifikata i provođenje godišnjih revizija izdatih certifikata je na certifikacijskim tijelima koja su nepristrasna i nezavisna od FSC-a i međunarodno akreditirana od strane Assurance Services International (ASI)
- Certifikat vrijedi za period od najviše pet godina
- Certificirane kompanije moraju proći godišnji nadzorni audit i, na kraju petogodišnjeg perioda, audit za obnovu certifikacije

⁵ M. Šipragić, Drvna industrija Bosne i Hercegovine – Analiza performansi i izvoza, GIZ, 2022.

⁶ <https://adria-balkan.fsc.org/hr/baza-podataka/kvalificirani-savjetnici>

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- Bureau Veritas
- Societe Generale de Surveillance
- Soil Association
- TÜV NORD Adriatic d.o.o.
- TÜV Rheinland InterCert d.o.o.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Trošak dobijanja i održavanja FSC-a varira zavisno od faktora kao što su veličina šumskog operativnog poduzeća, složenost lanca snabdijevanja i odabranog tijela za certifikaciju.
- Trajanje FSC-a je obično pet godina, a tokom tog perioda provode se godišnje nadzorne revizije.

KORISNI LINKOVI:

<https://fsc.org/en>

<https://fsc.org/en/adria-balkan/bos>

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

Kompanija **Ramex** iz Kladnja osnovana je 1992. godine i specijalizirana je za proizvodnju masivnog namještaja po mjeri s fokusom na dječiji namještaj proizveden iz bukovog drveta. Kompletan asortiman namještaja radi se za renomirane kupce diljem Evrope, Sjeverne Amerike i Azije.

U cilju povećanja svijesti o važnosti očuvanja okoliša, prirodnih bogatstava i ljudskih života, kompanija Ramex odlučila je potpuno zaokružiti proizvodni proces, te u potpunosti ukloniti negativan ekološki uticaj. Sigurnost i neškodljivost proizvoda jedan je od imperativa kompanije, tako da se za potrebe završne obrade finalnih proizvoda koriste lakovi na vodenoj bazi. Sav otpad koji nastaje tokom proizvodnje se dalje prerađuje i pretvara u piljevinu od koje se izrađuju briketi i pelet. Dodatno, tom cilju doprinosi i posjedovanje FSC sertifikata (od trupaca drveta do finalnih proizvoda), čime daju svoj doprinos odgovornom upravljanju šumama i njihovom očuvanju. Uz FSC sertifikat, osim doprinosa očuvanju okoliša, doprinijeli su i svom ličnom razvoju kroz povećanje konkurentnosti na svjetskom tržištu.

Ramex je pojam koji danas označava ključ i snagu drvne industrije općine Kladanj, ali i značajan faktor privrednog razvoja ove općine. Kvalitet, ekološka osviještenost i odnos prema radnicima, doveli su kompaniju do posebnog statusa na svjetskoj mapi drvnih prerađivača i prodavača.

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu upitnika/intervjua)

Tešanjaska kompanija **Artisan** ističe svoj posvećen pristup pružanju vrhunskih proizvoda svojim kupcima. Svoju reputaciju dostiže kroz pažljivo vođenje cjelokupnog proizvodnog procesa, prateći svaki korak od trupca do savršeno izrađenog finalnog proizvoda. Impozantni kapacitet za sušenje sirovine od 1.150 kubnih metara omogućava da se primijeni prirodni proces sušenja drveta, što rezultira izuzetnom kvalitetom materijala. Proizvodni pogoni kompanije Artisan prostiru se na preko 20.000 kvadratnih metara, omogućavajući proizvodnju s velikom preciznošću i obimom. Kompanija Artisan stekla je međunarodnu prepoznatljivost i brojne nagrade, te je i na taj način težnja prema izvrsnosti prepoznata širom svijeta.

Posvećeni su očuvanju prirodnih resursa, te se stoga koristi drvo isključivo iz održivih izvora. Iz tog razloga, kompanija Artisan posjeduje već dugi niz godina i FSC sertifikat. Certifikacija je inicirana zahtjevima kupaca, a tokom samog procesa certifikacije kompanija se suočila s potrebom za promjenom organizacijske strukture proizvodnje. Nakon uspješne certifikacije, postignuta je poboljšana reputacija kao ekološki osviještena kompanija. Nakon certifikacije, kompanija nema nikakvih rizika za poslovanje, te nema problema s održavanjem standarda. Posvećenost ekološkim vrijednostima manifestira se i kroz posjedovanje ISO 14001 standarda, te upotrebu isključivo ekološki prihvatljivih materijala za obradu, kao i kroz korištenje prirodnih ulja i voskova koji naglašavaju prefinjenu i organsku ljepotu tekture drveta. Ova pažljivo izabrana sredstva omogućavaju drvetu da zadrži svoju prirodnu vitalnost i sposobnost „disanja“.

3.7 Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC)

O CERTIFIKATU

Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC) je međunarodna, neprofitna, nevladina organizacija koja promovira održivo upravljanje šumama putem nezavisne certifikacije od strane ovlaštenih, trećih strana. PEFC je osnovan 1999. godine u Evropi, na inicijativu vlasnika i upravitelja manjih šuma, kao mehanizam promicanja i potvrđivanja nezavisnih nacionalnih sistema certificiranja. Trenutno je priznao nacionalne sheme certificiranja u 55 zemalja. Smatra se dobrovoljnim certifikacijskim sistemom za vlasnike malih šuma i za kompanije koje koriste šumske proizvode. S više od 280 miliona hektara certificiranih šuma, PEFC predstavlja najveći certifikacijski sistem na svijetu. Ovome treba dodati više od 20.000 kompanija koje su stekle PEFC certifikaciju lanca sljedivosti, pokazujući svoju predanost odgovornom nabavljanju certificiranih proizvoda. Sedam kompanija iz BiH ima PEFC certifikat⁷.

SEKTOR PRIMJENE

Drvni

SVRHA PRIMJENE

S obzirom na to da sve kompanije u lancu snabdijevanja moraju biti certificirane, na ovaj način se osigurava da svi šumski proizvodi (drvo, drvni proizvodi, papir i proizvod od papira) koji su sastavni dijelovi konačnog proizvoda, potiču iz šuma u kojima se garantira poštovanje utvrđenih ekoloških, društvenih i etičkih standarda.

PREDNOSTI

- Proizvodi će biti prihvatljivi za učestvovanje na raspisanim konkursima u skladu sa smjernicama o zelenoj javnoj nabavki
- Kompanija će biti objavljena u javno dostupnom internetskom pretraživaču certifikacijskih kompanija
- Uvođenjem sistema sljedivosti, omogućit će se bolje kontroliranje i upravljanje materijalnim resursima u kompaniji
- Kompanija će imati pristup novim tržištima, ali također štiti svjetske šume
- Osigurat će se veće povjerenje kupaca u proizvode kompanije
- Kompanije nositeljce PEFC certifikata jednostavnije i lakše ispunjavaju zahtjeve EU uredbe o drvetu (EUTR)

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Pronalazak akreditirane certifikacijske kuće i podnošenje prijave za PEFC certificiranje
- Na osnovu ove prijave, certifikacijska kuća šalje prijedlog, tj. ponudu s procjenom troškova certifikacije
- Ukoliko certifikacijsko tijelo utvrdi tokom audita da je sistem lanaca snabdijevanja kompanije u skladu sa zahtjevima standarda, izdaje se PEFC certifikat
- Certifikat vrijedi za period od najviše pet godina
- Za to vrijeme, certifikacijsko tijelo provodi godišnje nadzorne audite kako bi se utvrdilo da je poslovanje kompanije i dalje u skladu s propisanim zahtjevima
- Prije isteka certifikata provodi se recertifikacijski audit kojim se započinje novi petogodišnji ciklus valjanosti certifikata

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- Bureau Veritas
- TÜV NORD Adriatic d.o.o.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Cijenu certifikacije sačinjavaju PEFC naknade i troškovi provođenja audita. Većina certifikacijskih tijela utvrđuju svoje naknade na osnovu vremena potrebnog za provođenje audita (ocjene usklađenosti sa standardom). Vrijeme audita zavisi od brojnih varijabli, uključujući veličinu kompanije i složenost nadziranog lanca sljedivosti i u prosjeku iznosi između pola dana i dva dana.
- Cijena nadzornih audita također zavisi od stepena složenosti kompanije i prema vremenu potrebnom za provođenje audita.
- Trajanje PEFC-a obično traje pet godina, a tokom tog perioda provode se godišnje nadzorne revizije.

KORISNI LINKOVI:

<https://www.pefc.org/>

<https://www.pefc.org/for-business/supply-chain-companies/how-to-get-certified>

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

Standard Furniture Factory d.d. je kompanija koja se bavi proizvodnjom namještaja od drveta namijenjenog za trpezarijske prostore i osnovana je 1965. godine. Od samog početka rada, proizvodi ove kompanije su se uveliko izvozili i danas se mogu pronaći u raznim izložbenim salonima diljem Evrope. Većinu svojih proizvoda izvoze u Njemačku, Austriju, Belgiju, Švicarsku, Francusku, Holandiju, itd. Kompanija se fokusirala na razvoj, proizvodnju i prodaju trpezarijskog namještaja, kao što su stolice, stolovi, fotelje, klupe i vitrine, a poseban akcenat je na visokom kvalitetu proizvoda.

Od mjeseca jula 2020. godine, kompanija je vlasnik PEFC sertifikata koji potvrđuje njihovu brigu o odgovornom upravljanju šumama, na šta su posebno ponosni. Kompanija je uspješno prošla certifikacijski audit za PEFC, što dokazuje da svi njihovi proizvodi, koji su tako označeni, potiču isključivo iz provjerenih i održivih izvora drveta. Sticanje PEFC sertifikata ne samo da je ojačalo njihovu konkurentnost na evropskom tržištu namještaja već je i povećalo povjerenje njihovih kupaca.

Tvornica namještaja Standard d.d. dokazala je da ekološki odgovorne prakse nisu samo prolazni trend, već strateški izbor s pozitivnim efektima. Sa svakim komadom namještaja izrađenim od drveta iz održivih izvora, nastavili su činiti razliku, korak bliže zelenijoj, svjetlijoj budućnosti.

3.8 Responsible Steel

O CERTIFIKATU

ResponsibleSteel je međunarodna inicijativa koja predstavlja standard za održivost u čeličnoj industriji. Standard je zasnovan na ISEAL kodeksima⁸ dobre prakse.

Glavni ciljevi standarda su:

- poboljšanje energijske efikasnosti,
- smanjenje emisije stakleničkih gasova,
- upravljanje otpadom,
- zaštita okoliša,
- povećanje transparentnosti u čeličnoj industriji.

Ovi ciljevi odražavaju šire napore da se čelična industrija uskladi s principima održivosti i da postane odgovornija prema okolišu, zajednici i zaposlenicima.

Smatra se dobrovoljnim certifikacijskim sistemom. Procjenu kompanije, tj. audit provode nezavisna certifikacijska tijela koja je ResponsibleSteel odobrio i objavio na stranici. Certifikacijsko tijelo podnosi službeni izvještaj o obavljenom auditu ResponsibleSteelu koji nakon toga donosi odluku o certifikaciji kompanije i izdavanju certifikata. Trenutno broje 57 certificiranih kompanija širom Evrope, Azije, Australije, te Sjeverne i Južne Amerike, pri čemu je 14% od ukupne svjetske proizvodnje čelika pokriveno članstvom.

SEKTOR PRIMJENE

Industrija čelika, koja obuhvata proizvođače čelika, dobavljače sirovina, kupce čelika i druge učesnike u lancu snabdijevanja čelikom

SVRHA PRIMJENE

Svrha primjene Responsible Steel certifikata je promoviranje održivosti u čeličnoj industriji i smanjenje njenih negativnih uticaja na okoliš, društvo i upravljanje.

PREDNOSTI

- Poboljšanje reputacije i konkurentnosti: Kupci sve više traže održive i odgovorne proizvode, a certifikacija pruža dokaz da se proizvodnja čelika provodi prema najvišim standardima
- Pristup tržištima: Omogućava pristup kompanijama na nova tržišta i bolje pozicioniranje na tržište koje cijeni održivost
- Usklađenost s propisima i standardima: Pomaže kompanijama da budu usklađene s relevantnim zakonima, propisima i međunarodnim standardima o održivosti u industriji čelika, što smanjuje rizik od kršenja propisa i poboljšava usklađenost s regulatornim zahtjevima
- Poboljšanje efikasnosti i smanjenje troškova: Implementacija održivih praksi prema ResponsibleSteel standardima može rezultirati povećanom energijskom efikasnošću, smanjenjem otpada, boljim upravljanjem resursima i optimizacijom procesa
- Doprinos održivosti i zaštiti okoliša: Certifikat priznaje kompanije koje provode mjere za smanjenje negativnih uticaja na okoliš, što doprinosi globalnim naporima za održivost i zaštitu okoliša

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Samoprocjena: Kompanija vrši samoprocjenu u skladu sa zahtjevima certifikacije. Zatim, kompanija kontaktira odobreno certifikacijsko tijelo
- Prva faza audita: Tokom ovog koraka, pregledavaju se samoprocjena i dokumentacija lokacije, te certifikacijsko tijelo također razmatra doprinos zainteresiranih strana i vrši analizu medija
- Druga faza audita: Posjeta auditora kompaniji, intervjui s menadžmentom lokacije, radnicima i vanjskim

⁸ <https://www.isealliance.org/defining-credible-practice/iseal-codes-good-practice>

saradnicima

- Priprema izvještaja o obavljenim auditima od strane certifikacijskog tijela
- Predaja izvještaja Komsiji za sigurnost
- Ukoliko Komisija odluči da je kompanija zadovoljila zahtjeve standarda, kompanije dobijaju certifikat, koji se zatim objavljuje i na web-stranici ResponsibleSteela
- Usklađenost sa standardima se kontinuirano prati, a slijede nadzorni auditi
- Recertifikacija se vrši nakon tri godine

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- DQS BH - BH cert d.o.o.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

Godišnja članarina obračunava se prema godišnjem prihodu kompanije:

- prihod više od 20 milijardi USD – članarina 60.000 USD
- prihod od 10 do 20 milijardi USD – članarina 38.000 USD
- prihod od 5 do 10 milijardi USD – članarina 35.000 USD
- prihod od 1 do 5 milijardi USD – članarina 20.000 USD
- prihod od 100 miliona do 1 milijarde USD – članarina 7.000 USD
- prihod od 1 miliona do 100 miliona USD – članarina 1.200 USD
- prihod manji od 1 miliona USD – članarina 150 USD
- Vrijeme trajanja certifikata je tri godine.

KORISNI LINKOVI:

<https://www.responsiblesteel.org/standard/>

<https://www.dqsglobal.com/bo-ba/certificiranje/responsiblesteel-certifikacija>

<https://corporate.arcelormittal.com/sustainability/responsiblesteel>

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

ArcelorMittal je vodeća svjetska kompanija za čelik, koja posluje u više od 60 zemalja širom svijeta. Proizvodni pogoni smješteni su u regijama Evrope, Amerike, Afrike i Azije, što doprinosi njihovom ključnom statusu u svjetskoj industriji čelika. Kompanija proizvodi široku paletu proizvoda koji se koriste u raznim industrijama, kao što su: automobilska industrija, građevinska industrija, proizvodnja kućanskih aparata itd.

Kompanija je ponosni vlasnik ResponsibleSteel standarda za svoje proizvodne pogone u Belgiji, Luksemburgu i Njemačkoj od jula 2021. godine. Nakon toga, kompanija je težila ka kontinuiranom unaprjeđenju i ostalih poslovnih jedinica, tako da su odnedavno proizvodni pogoni u Francuskoj i Španiji također vlasnici ovog standarda. Kompanija je naporno radila na svim ovim mjestima kako bi ispunila 12 načela standarda ResponsibleSteel. Menadžment kompanije ističe kako to nije bio lak zadatak i da vjeruju da izgradnja ekološki odgovornog sektora čelika zahtijeva sveobuhvatan pristup koji obuhvata niz kriterija u svim aspektima upravljanja (društveni, ekološki i korporativni aspekti). Ističu kako nije dovoljno usredotočiti se samo na smanjene emisije ugljenika. Certificirana mjesta također moraju osigurati da su u potpunosti usklađena s drugim ciljevima održivosti, npr. osiguravanje dobrog upravljanja vodom, stvaranje zdravog i sigurnog radnog mjesta, zaštita radnih prava i učestvovanje u zajedničkom radu s lokalnim zajednicama i drugim učesnicima. Posebno ističu kako ih ova certifikacija razlikuje od njihove konkurencije i potvrđuje put kojim su krenuli kako bi dekarbonizirali svoje poslovanje i učinili ga održivim za buduće generacije. To je ono na čemu se zasniva održivo upravljanje, tj. upravljanjem koje kombinira ekonomski napredak, društvenu uključenost, ekološku održivost i transparentno upravljanje, sve u cilju stvaranja održivije budućnosti za ljude i planetu.

3.9 Eco-Management and Audit Scheme (EMAS)

O CERTIFIKATU

Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) je dobrovoljni certifikacijski sistem Evropske unije za upravljanje okolišem koji je prvi put objavljen 1993. godine. Uspostavljen je s ciljem poticanja organizacija da poboljšaju svoje okolišno upravljanje, provedu sistemsko praćenje i izvještavanje o svojim aktivnostima, te postignu visoke standarde u pogledu zaštite okoliša. EMAS se bavi različitim aspektima okolišnog upravljanja, uključujući: identifikaciju i procjenu uticaja organizacija na okoliš, provođenje mjera za smanjenje negativnih uticaja, te praćenje i izvještavanje o rezultatima. EMAS zapravo predstavlja svojevrsnu nadogradnju međunarodnog standarda - sistem upravljanja okolišem ISO 14001. Organizacijama koje su već certificirane prema standardu ISO 14001 bitno je olakšana registracija u EMAS, pod uslovom da udovolje pojedinim specifičnim zahtjevima certifikata EMAS. Sistem certificiranja je transparentan i uključuje nezavisnu verifikaciju od akreditiranih tijela. Od novembra 2022. godine, u EMAS registar upisano je 4.014 organizacija s ukupno 12.731 lokacija.

SEKTOR PRIMJENE

Kompletna privredni sektor, uključujući drvni i metalski

SVRHA PRIMJENE

Svrha primjene je postizanje održivog razvoja i smanjenje negativnih uticaja kompanija na okoliš.

PREDNOSTI

- Povećani kredibilitet, transparentnost i reputacija organizacije
- Smanjenje troškova: bolje upravljanje resursima (efikasnije korištenje energije i drugih resursa)
- Znatno smanjenje rizika vezanog za okoliš u poslovanju/obavljanju djelatnosti organizacije
- Poboljšano praćenje zakonodavstva i osiguranje stalne usklađenosti s propisima iz područja zaštite okoliša
- Povećana konkurentnost organizacije na tržištu
- Poboljšan odnos sa zaposlenicima uslijed unaprijeđenog radnog okruženja

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

Koraci u postupku certificiranja su:

- Vlastita procjena upravljanja okolišem koja podrazumijeva provođenje vlastitog audita svih aspekata proizvodnje u skladu s uslovima EMAS-a
- Implementiranje odgovarajućeg sistema upravljanja okolišem na osnovu rezultata vlastite procjene
- Kreiranje Izjave o okolišu na osnovu koje verifikatori zaštite okoliša pregledavaju postupak provođenja audita sistema upravljanja okolišem
- Ukoliko je validacija uspješna, nadležno tijelo upisuje organizaciju u Evropski registar lokacija
- Interval audita određuje se na osnovu veličine organizacije. Certifikat obično vrijedi za period od tri godine

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- Nijedna certifikacijska kuća u BiH trenutno ne radi certifikaciju po ovom standardu.

9 Svaka zemlja članica EU ima nadležno tijelo koje je odgovorno za registraciju organizacija i održavanje popisa registriranih organizacija. S obzirom na to da BiH nije članica EU, nadležno tijelo za registraciju još nije oformljeno.

- Za ovu certifikaciju, firme obično sarađuju s tzv. „ekološkim verifikatorima“ ili „EMAS ovlaštenim verifikatorima“ koji su nezavisne osobe ili institucije ovlaštene od strane nacionalnih tijela za implementaciju EMAS-a.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Troškovi povezani s dobijanjem i održavanjem EMAS certifikata mogu varirati zavisno od faktora kao što su veličina i složenost firme, obim sistema upravljanja okolišem, te odabranog tijela za certifikaciju.
- Troškovi certifikacije mogu uključivati nekoliko komponenata: naknade za registraciju, naknade za provjeru i reviziju, godišnje naknade koje prate godišnje izvještaje o okolišu, troškovi konsultacija i dodatni troškovi vezani za obuku, prikupljanje podataka i izvještavanje.
- EMAS obično vrijedi tri godine. Nakon početnog perioda certifikacije, organizacije moraju proći postupak recertifikacije.

KORISNI LINKOVI:

https://green-business.ec.europa.eu/eco-management-and-audit-scheme_en

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

Parador je njemačka kompanija osnovana 1977. godine koja nudi širok spektar proizvoda, uključujući laminatne podove, parkete, panele, te modularne i tekstilne podne obloge. Posvećenost kvalitetu, inovacijama i zaštiti okoliša omogućila je kompaniji da postane lider u industriji i uspostavi prepoznatljivu prisutnost na tržištu. Kako ističe kompanija, koncept kvalitetnog života za njih znači preuzimanje odgovornosti za društvene i ekološke posljedice svojih aktivnosti - počevši od ekstrakcije sirovina, uslova proizvodnje na različitim lokacijama, uticaja proizvoda na životno zdravlje i udobnost, sve do upotrebe proizvoda do samog kraja njihovog životnog ciklusa. Održivost je sastavni dio njihove korporativne strategije, što se odražava posjedovanjem EMAS certifikata za održivo upravljanje okolišem, koji je na snazi od 2015. godine. Jedna od značajnih prednosti koju je Parador stekao kroz implementaciju EMAS certifikata je transparentna i proaktivna komunikacija sa svojim partnerima i javnošću o svojim održivim praksama. Ovo jača povjerenje u brend, pruža relevantne informacije potrošačima i stvara pozitivan imidž kao odgovorna kompanija. U izjavi o okolišu, koja je obavezna prema EMAS-u, svojim partnerima i javnosti pružaju pouzdane informacije o ciljevima, mjerama i ključnim indikatorima. Redovno se izvodi sveobuhvatan unutrašnji audit zaštite okoliša kako bi se provjerilo da li se ostvaruju postavljeni ciljevi, a rezultati se godišnje javno iznose. Kroz postizanje ciljeva održivosti i smanjenja uticaja na okoliš, Parador ostvaruje uštede kroz povećanu efikasnost resursa, manju potrošnju energije i smanjenje emisija CO₂. Ovo ne samo da podržava ciljeve zaštite okoliša, već i pozitivno utiče na poslovnu profitabilnost. EMAS certifikat također otvara prilike za kompaniju da se upusti u inovativne projekte usmjerene ka održivosti i da se dodatno poveže sa zajednicom koja cijeni ekološke vrijednosti. Kroz dosljedno praćenje svojih održivih performansi i transparentnu komunikaciju, Parador nastavlja jačati svoj imidž odgovorne kompanije koja teži harmoniji između poslovne uspješnosti, društvene odgovornosti i zaštite okoliša.

3.10 EU Ecolabel

O CERTIFIKATU

EU Ecolabel je službena dobrovoljna eko-oznaka Evropske unije namijenjena označavanju proizvoda i usluga s manje negativnim uticajem na okoliš, u odnosu na slične ili iste proizvode i usluge iz iste grupe proizvoda. Spada u Tip I eko-oznaka i deklaracija prema međunarodnoj normi EN ISO 14024:2000 koja podrazumijeva nezavisni sistem verifikacije od treće strane. Osnovan je 1992. godine kao dio šireg cilja EU da potakne održivu proizvodnju i potrošnju. Do marta 2023. godine dodijeljeno je 2.367 licenci za 88.045 proizvoda i usluga na tržištu EU. Pokriva širok spektar proizvoda, između ostalog, namještaj i drvene podne obloge. Cilj EU Ecolabela je smanjiti negativan uticaj proizvoda i usluga na okoliš u svim fazama životnog ciklusa, uključujući sirovine, proizvodnju, upotrebu i odlaganje. Ovaj znak pruža potrošačima pouzdane informacije o ekološki prihvatljivim proizvodima i uslugama, te im pomaže donositi svjesne odluke pri kupovini.

SEKTOR PRIMJENE

Širok spektar proizvoda i usluga (u kontekstu predmeta ovog vodiča primjenjiv je na drvni sektor, odnosno proizvodnju namještaja kao finalnog proizvoda. U metalnoj industriji, može se primijeniti kod proizvodnje metalnih komponenti koji su sastavni dijelovi npr. električnih i elektronskih uređaja)

SVRHA PRIMJENE

Potaknuti razvoj i promovirati ekološki prihvatljive proizvode i usluge na tržištu. Za drvnu industriju, odnosno namještaj, EU Ecolabel osigurava održivo korištenje materijala iz legalnih izvora, smanjenje opasnih tvari i štetnih ostataka, te nisku emisiju štetnih i opasnih supstanci. U kontekstu metalske industrije, ovaj certifikat ima svrhu da osigura da su elektronski zasloni energetske efikasni, popravljivi, te potiče recikliranje dijelova, promovirajući održivost u proizvodnji i korištenju.

PREDNOSTI

- Proizvodi i usluge imaju manji negativni uticaj na okoliš, smanjujući potrošnju resursa, emisije štetnih materija i količinu otpada
- Ušteda troškova uslijed povećanja efikasnosti proizvodnog procesa i smanjenja potrošnje energenata
- Potrošači imaju pouzdanu informaciju o ekološkoj prihvatljivosti
- Kompanije se ističu na tržištu kao lideri u održivosti
- Nove tržišne mogućnosti za kompanije
- Podržavanje ciljeva i politike EU u pogledu održivog razvoja i zaštite okoliša

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Prijava kompanije nadležnom tijelu u onoj državi članici Evropskog ekonomskog prostora u kojoj se proizvod stavlja (ili se treba staviti) u prodaju, koje ocjenjuje pristigle prijave
- Prijava za EU Ecolabel može pokriti jedan proizvod ili niz proizvoda, bez obzira na to koliko se različitih naziva ili marki koristi za taj(e) proizvod(e)
- Podnosilac prijave odgovoran je za sastavljanje prijave i pribavljanje svih potrebnih pratećih dokaza, koji mogu uključivati testove i dr.
- Podnosilac zahtjeva mora platiti naknadu za prijavu i godišnju naknadu za licencu ako to traži nadležni organ
- Certifikacijsko tijelo koje se nalazi pri relevantnim nacionalnim ministarstvima ili agencijama za okoliš

odobrava aplikaciju i vrši dodjelu licence nakon što su riješeni svi potencijalni problemi i dostavljena eventualna nedostajuća dokumentacija

- Certifikat obično vrijedi za period od 3 do 5 godina

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- Kompetentna tijela u svakoj od država članica EU koja su oformljena pri relevantnim ministarstvima ili agencijama za okoliš

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

Cijene za EU Ecolabel uključuju jednokratnu naknadu prilikom podnošenja prijave i godišnju naknadu koja se plaća certifikacijskom tijelu koje obrađuje prijavu.

Naknada za prijavu za EU Ecolabel iznosi:

- 200 - 350 EUR za mikrokompanije,
- 200 - 600 EUR za MSP-ove i kompanije iz zemalja u razvoju,
- 200 - 2.000 EUR za sve ostale kompanije.
- Postoji 30% popusta za kompanije registrirane pod EMAS-om ili 15% popusta za kompanije koje su certificirane prema ISO 14001. Popusti se ne sabiraju, već vrijedi samo veći popust ako kompanija ispunjava oba sistema.

Maksimalna godišnja naknada za korištenje EU Ecolabela ograničena je na:

- 18.750 EUR za mikrokompanije, MSP-ove i kompanije iz zemalja u razvoju,
- 25.000 EUR za sve ostale kompanije.
- EU Ecolabel dodjeljuje se najduže na period od pet godina.

KORISNI LINKOVI:

https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel-home_en

https://europa.eu/youreurope/business/product-requirements/labels-markings/ecolabel/index_en.htm

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

Montana Furniture je danska kompanija koja se bavi proizvodnjom namještaja od 1982. godine. 2019. godine kompanija je dobila službenu oznaku EU Ecolabel za svoje proizvode i time postala jedan od prvih danskih proizvođača namještaja vlasnika EU Ecolabel oznake. Izvršni direktor kompanije ističe da im je postizanje ove certifikacije bilo veoma važno, te da su dugo na tome radili. Izuzetno je ponosan jer je njegova kompanija jedan od prvih proizvođača namještaja u Evropi koji je to postigao, te da održivost smatra ključnom odgovornošću tokom svog poslovanja.

EU Ecolabel garantira:

- da kompanija koristi veliki postotak drva iz zakonitih šuma kojima se održivo upravlja,
- da kompanija primjenjuje stroga ograničenja prilikom upotrebe materija opasnih po okoliš,
- da kompanija primjenjuje stroga ograničenja prilikom upotrebe otrovnih materija,
- da kompanija koristi drvo koje ima nisku emisiju formaldehida.

EU Ecolabel na ovaj način unaprjeđuje održivost Montaninih proizvoda, osigurava transparentnost, te potrošačima daje prepoznatljivu oznaku pri odabiru proizvoda.

3.11 Eko-oznaka

O CERTIFIKATU

Eko-oznaka je certifikat koji se dodjeljuje na nivou Federacije BiH i Republike Srpske i vrijedi samo na teritoriji Bosne i Hercegovine. Način izrade i odabira eko-oznake, te uslovi za dobijanje i način dodjele eko-oznake definirani su Pravilnikom o eko-oznakama i o načinu upravljanja eko-oznakama („Sl. novine FBiH“, br. 92/07 i 36/10) i Pravilnikom o eko-oznakama i o načinu upravljanja eko-oznakama („Sl. glasnik RS-a“, br. 108/13). Eko-oznaka je amblem koji se dodjeljuje na osnovu utvrđenih kriterija, uz učešće stručnjaka i javnosti prema precizno utvrđenom postupku, a odnosi se na kvalitet sa stanovišta zaštite okoliša tokom cijelokupnog životnog ciklusa proizvoda i označava onaj proizvod koji u odnosu na srodne ili iste proizvode ima smanjen negativan uticaj na okoliš. Ovaj certifikat nije zaživio na teritoriji BiH, za njega ne postoji zahtjev tržišta ili kupaca kako bi se kompanije zainteresirale za posjedovanje eko-oznake. Federalno ministarstvo okoliša i turizma je prvi put 2012. godine dodijelilo eko-oznake za tri kompanije u sklopu javne kampanje „Eko-oznaka - Prijatelj prirode“. Glavni cilj kampanje bio je pokrenuti promociju ekološki prihvatljivih proizvoda. Daljnje aktivnosti dodjele eko-oznake u FBiH se nisu dešavale. U RS-u, nijednoj kompaniji nije dodijeljena eko-oznaka.

SEKTOR PRIMJENE

Širok spektar proizvoda i usluga u skladu s proizvodima definiranim eko-označavanjem u EU (u kontekstu predmeta ovog vodiča primjenjiv je na drveni sektor, odnosno proizvodnju namještaja kao finalnog proizvoda. U metalnoj industriji, može se primijeniti kod proizvodnje metalnih komponenti koje su sastavni dijelovi električnih i elektronskih uređaja).

SVRHA PRIMJENE

Potaknuti razvoj i promovirati ekološki prihvatljive proizvode i usluge na tržištu. Za drvenu industriju, odnosno namještaj, EU Ecolabel osigurava održivo korištenje materijala iz legalnih izvora, smanjenje opasnih tvari i štetnih ostataka te nisku emisiju štetnih i opasnih supstanci. U kontekstu metalske industrije, ovaj certifikat ima svrhu da osigura da su elektronički zasloni energetske efikasni, popravljivi, te potiče recikliranje dijelova, promovirajući održivost u proizvodnji i korištenju.

PREDNOSTI

- Proizvodi i usluge imaju manji negativni uticaj na okoliš, smanjujući potrošnju resursa, emisije štetnih tvari i količinu otpada
- Ušteda troškova uslijed povećanja efikasnosti proizvodnog procesa i smanjenja potrošnje energenata
- Potrošači imaju pouzdanu informaciju o ekološkoj prihvatljivosti
- Kompanije se ističu na tržištu kao lideri u održivosti
- Podržavanje ciljeva i politike EU u pogledu održivog razvoja i zaštite okoliša

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Postupak za dobijanje eko-oznake pokreće se podnošenjem pismenog zahtjeva za dodjelu eko-oznake koji proizvođač podnosi nadležnom ministarstvu. Zahtjev mora sadržavati:
 - ime/naziv i adresu proizvođača
 - naziv proizvoda za koji se traži dodjela eko-oznake
 - upisni broj iz pripadajućeg registra
 - opis tehnološkog procesa

- opis tehnoloških izmjena, energetske poboljšanja, te izbora sirovina s ciljem povoljnijeg uticaja na okoliš
- poređenje s drugim istim ili sličnim proizvodima na tržištu BiH
- certifikat o kvalitetu proizvoda
- sigurnosno-tehničke liste proizvoda i sirovina prema evropskim smjernicama
- vodnu dozvolu
- okolišnu dozvolu
- podatke o potrošnji prirodnih resursa
- opis načina zbrinjavanja otpada

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

Eko-oznaku u FBiH i RS-u dodjeljuju nadležna ministarstva za okoliš/životnu sredinu - Federalno ministarstvo okoliša i turizma i Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske.

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Cijena se utvrđuje Zakonom o federalnim upravnim pristojbama i tarifi federalnih upravnih pristojbi („Sl. novine FBiH“, br. 06/98, 08/00, 45/10, 43/13 i 98/17) i Zakonom o administrativnim taksama („Sl. glasnik RS“, br. 100/11, 103/11 - ispr., 67/13 i 123/20).
- Eko-oznaka dodjeljuje se najduže na period od četiri godine u FBiH i tri godine u RS-u.

KORISNI LINKOVI:

http://www.podaci.net/_gBiH/propis/Pravilnik_o_eko-oznakama/P-enueko04v0792-1036.html

http://www.podaci.net/_gBiH/propis/Pravilnik_o_eko-oznakama/P-enueko03v0822.html

3.12 European Technical Assessment (ETA) i CE oznaka

O CERTIFIKATU

European Technical Assessment (ETA) je dobrovoljni postupak procjene građevinskih proizvoda koji nisu obuhvaćeni harmoniziranim standardima. To je zapravo dokument koji pruža informacije o njihovom ocjenjivanju svojstava. Postupak definira način na koji proizvođač treba sastaviti Izjavu o svojstvima i postaviti CE oznaku. Samo nezavisna tijela za tehničku procjenu (TAB) mogu izdati ETA. Ova tijela su imenovana od strane zemalja članica EU u skladu s nacionalnim procedurama. Spisak TAB-ova se može pronaći u bazi podataka - New Approach Notified and Designated Organisations (NANDO)¹⁰.

Znak CE upućuje na to da je proizvođač ispitao proizvod i ocijenio da on ispunjava zahtjeve EU u području sigurnosti, zdravlja i okoliša. Znak je obavezan za proizvode koji su proizvedeni u bilo kojem dijelu svijeta izvan EU, a potom se stavljaju na tržište EU.

SEKTOR PRIMJENE

Građevinska industrija koja podrazumijeva građevinske proizvode od drveta i metala (npr. prozori, vrata, itd.), te industrija električnih uređaja

SVRHA PRIMJENE

ETA pruža standardiziranu i pouzdanu procjenu performansi građevinskih proizvoda, omogućavajući proizvođačima da pokažu usklađenost s bitnim zahtjevima i dobiju pristup tržištu za inovativne proizvode u građevinskoj industriji.

CE znak potvrđuje da je proizvod usklađen s evropskim zakonodavstvom i da mu je omogućen nesmetan tok na evropskom tržištu.

PREDNOSTI

- Proizvodi ispunjavaju visoke standarde kvaliteta i sigurnosti, što povećava povjerenje kupaca i čini kompaniju konkurentnijom
- Proizvodi s CE oznakom imaju slobodan pristup tržištu unutar EU, što olakšava distribuciju i plasiranje proizvoda na različita tržišta
- ETA omogućava proizvođačima da uvedu inovativne proizvode s kraćim vremenskim rokovima, jer se njihove bitne performanse mogu nezavisno procijeniti, što potiče razvoj novih i unaprijeđenih proizvoda
- CE znak pruža sigurnost i povjerenje krajnjim korisnicima
- Smanjenje rizika od neusklađenosti sa zakonima EU i potencijalnih sankcija
- Osiguravanje efikasnijeg, transparentnijeg i sigurnijeg tržišta građevinskih proizvoda, što olakšava potrošačima donošenje odluka o proizvodima koje kupuju

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

ETA:

- Proizvođač zahtijeva izdavanje ETA za građevinski proizvod koji nije obuhvaćen ili nije u potpunosti pokriven harmoniziranim standardom. Zahtjev se upućuje TAB-u za odgovarajuće područje proizvoda
- TAB ocjenjuje građevinske proizvode na osnovu Evropske dokumentacije za ocjenjivanje
- Ako proizvod ispunjava bitne zahtjeve, TAB izdaje ETA dokument koji opisuje proizvod, njegove performanse i primjenu
- CE znak:
- Proizvođač osigurava usklađenost proizvoda s relevantnim evropskim direktivama i standardima
- Proizvođač određuje da li može sam ocijeniti svoj proizvod ili će biti potrebno učestvovanje prijavljenog tijela

¹⁰ <https://single-market-economy.ec.europa.eu/select-language?destination=/node/1>

- Produđač izrađuje tehničku dokumentaciju i izjavu o usklađenosti za proizvod
- Na osnovu dobijene ETA ocjene i izjave o usklađenosti, proizđač može aplicirati za CE znak na proizvod
- Proizvod se stavlja na tržište s naznačenom CE oznakom, što potvrđuje usklađenost s primjenjivim evropskim zakonodavstvom

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- BH CERT
- TÜV SÜD BiH
- SGS BiH
- Certis BH

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Postupak traje oko 5 mjeseci ako ne zahtijeva razvoj novog EAD (European Assessment Document). Ako je potrebno razviti novi EAD, proces može trajati do 9 mjeseci.

KORISNI LINKOVI:

<https://www.eota.eu/what-is-an-eta>

https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/construction/construction-products-regulation-cpr/european-assessment-documents-and-european-technical-assessments_en

<https://bmcertification.com/eta-european-technical-assessment/>

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

Krivaja TMK iz Zavidovića je kompanija koja je specijalizirana za dizajn i proizvodnju modernih niskoenergetskih kuća i energijski efikasne građevinske stolarije. Njihove niskoenergetske kuće su pažljivo dizajnirane i napravljene za apsolutni komfor, istodobno garantirajući minimalan utrošak energije. S višegodišnjom tradicijom, Krivaja TMK proizvodi i građevinsku stolariju, napravljenu od vrhunskih materijala i najmodernijih tehnologija. Stalno usavršavanje je osnova unaprjeđenja kvaliteta koji garantira da će njihovi kupci dobiti prilagođene, vrhunske proizvode. Krivaja TMK od 2010. godine s ponosom nosi oznaku CE za svoje proizvode. Ističu kako su uz ETA certifikat, koji je kompanija dobila u novembru 2009. godine, te oznakom CE za montažu niskoenergetske gradnje, prevazišli sve prepreke u izvozu njihovog glavnog proizvoda, a samim tim i povećali svoje tržišno učešće na području EU. Nudeći pouzdana i održiva rješenja, kompanija nastavlja pridonositi napretku niskoenergetske gradnje i promicanju zelenijih, ekološki prihvatljivijih stambenih opcija.

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu upitnika/intervjua)

Kompanija **KONTINENTAL** iz Kiseljaka bavi se proizvodnjom građevne stolarije - prozora, vrata, pokretnih grilja, škure. Svi proizvodi su od najkvalitetnijeg sušenog drveta. Firma vlastiti proizvodni program i poslovnu politiku definira vrhunskim kvalitetom, te korištenjem isključivo prirodnih materijala koji čine posebnu ugodnost u okviru stambenih i drugih prostora, kao i uštedom energije. U završnoj fazi obrade stolarije koriste se premazi boja i lakova po najsavremenijim ekološkim standardima.

Na osnovu popunjenog upitnika, Kontinental je naveo da je uvođenje CE oznake donijelo koristi kompaniji, otvarajući vrata novim tržištima i pružajući priliku za daljnji rast. S obzirom na to da kompanija izvozi 80% svojih proizvoda, prije 10 godina su se odlučili na uvođenje ovog standarda. S obzirom na to da CE oznaka predstavlja trgovinski pasoš za proizvode, u slučaju da kompanija nije uvela ovaj certifikat, ne bi bila u mogućnosti izvoziti svoje proizvode na strana tržišta. Kroz posjedovanje CE oznake, kompanija je nastavila bez problema izvoziti na tržište EU i postala je prepoznatljiva kao ekološki osviještena, čime je ojačala svoj imidž i izgradila povjerenje kod klijenata. Tokom implementacije ovog certifikata, kompanija se nije suočila s izazovima, niti je bila primorana mijenjati svoj proizvodni proces. Ova dvostruka korist certifikacije pruža stabilan temelj za buduće uspjehe u skladu s posvećenim putem prema održivosti.

3.13 Zelena tačka

O CERTIFIKATU

Zelena tačka je međunarodno priznat znak koji se stavlja na ambalažu proizvoda kako bi se označilo da kompanija koja je plasirala proizvod na tržište učestvuje u sistemu reciklaže ambalažnog otpada. Zelena tačka počela se primjenjivati osamdesetih godina prošlog vijeka u Njemačkoj. Vlasnik znaka, njemačka firma Duales System Deutschland AG. (D. S. D.), prepustila je upravljanje i koordinaciju upotrebe znaka izvan tržišta Njemačke krovnoj evropskoj organizaciji PRO-EUROPE iz Brisela. Zelena tačka se bavi uspostavom i razvojem sistema prikupljanja i reciklaže ambalažnog otpada u skladu s principom „produžene odgovornosti proizvođača“ (Extended Producer Responsibility - EPR). Ovlašteni operateri sistema, koji djeluju u skoro svakoj zemlji Evrope, nosioci su prava na znak i odgovorni su za reguliranje upotrebe znaka. Znak je registriran u više od 170 zemalja i koristi ga preko 170.000 kompanija, pri čemu se godišnje označi oko 400 milijardi jedinica ambalaže. Kroz korištenje ovog znaka, kompanije prenose poruku potrošačima i poslovnim partnerima da se brinu o zaštiti okoliša i da postoji sistem koji će se pobrinuti za prikupljanje i recikliranje ambalaže nakon što proizvod bude potrošen.

SEKTOR PRIMJENE

Kompanije svih sektora koje proizvode ili uvoze proizvode u ambalaži, te imaju odgovornost za upravljanje ambalažnim otpadom

SVRHA PRIMJENE

Promoviranje održivog upravljanja ambalažnim otpadom i poticanje kompanija da preuzmu odgovornost za svoj ekološki otisak

PREDNOSTI

- Poboljšana reputacija kompanije i povećanje povjerenja kupaca
- Smanjenje troškova odlaganja otpada
- Usklađenost sa zakonskim propisima o zaštiti okoliša
- Mogućnost pristupa novim tržištima i poslovnim prilikama
- Unaprjeđenje brenda i sticanje konkurentske prednosti
- Povećanje svijesti zaposlenih o održivosti

KORACI PRI CERTIFICIRANJU

- Kontaktiranje akreditiranog tijela odgovornog za upravljanje sistema Zelene tačke u zemlji kompanije koja želi aplicirati
- Podnošenje prijave certifikacijskom tijelu i dostavljanje potrebne dokumentacije, kao što su informacije o kompaniji, detalji o proizvodu i specifikacije ambalaže
- Certifikacijsko tijelo provodi procjenu kako bi se utvrdilo da li kompanija ispunjava kriterije za korištenje znaka Zelena tačka
- Ako kompanija ispunjava zahtjeve, dobija licencu za korištenje znaka na svojoj ambalaži
- Kompanija stavlja znak na svoju ambalažu u skladu s uputstvima i plaća propisane naknade
- Certifikat obično treba obnoviti u određenim vremenskim intervalima, kako odredi certifikacijsko tijelo

CERTIFIKACIJSKE KUĆE U BIH

- EKOPAK d.o.o

OKVIRNA CIJENA I VREMENSKI OKVIR

- Zelena tačka ima različite modele naplate zavisno od vrste ambalaže, količine i regije u kojoj se proizvod plasira.
- Znak Zelene tačke na ambalaži obično nema određeno trajanje poput tradicionalnih certifikacija. Umjesto toga, simbol označava posvećenost učestvovanja u programima proširene odgovornosti proizvođača (EPR), koji finansiraju zbrinjavanje i recikliranje ambalažnih materijala.

KORISNI LINKOVI:

<https://www.ekopak.ba/bs/pages/4/znak-zelena-tacka>

USPJEŠNA PRIČA

(na osnovu istraživanja)

Kompanija **FEAL** iz Širokog Brijega proizvodi razne vrste aluminijskih konstrukcija koje se koriste u građevinarstvu i industriji. Većinu svojih proizvoda plasiraju na tržište Evropske unije, posebno Njemačke, Austrije i Švicarske. Kompanija s ponosom nosi titulu lidera na tržištu aluminijskih profila već 40 godina, a njihova predanost visokim standardima osigurava kvalitet i pouzdanost proizvoda koje nude svojim klijentima. Od januara 2015. godine kompanija je stekla pravo da svoju ambalažu označava međunarodno zaštićenim znakom Zelena tačka, pokazujući da na taj način finansijski doprinosi uspostavi i razvoju sistema upravljanja i reciklaže ambalažnog otpada u BiH putem ovlaštenog operatera EKOPAK-a. Kroz upotrebu znaka Zelena tačka, kompanija pokazuje svijesti o održivosti i važnosti smanjenja negativnog uticaja na okoliš. Sticanje ovog certifikata dodatno jača povjerenje kupaca u kompaniju i njen proizvodni lanac, te potiče svijest o važnosti ekološke odgovornosti u poslovanju. Kompanija Feal na ovakav način potvrđuje svoju predanost očuvanju prirodnih resursa i promicanju ekološki prihvatljivih praksi u svojoj proizvodnji, što je odličan primjer kako se odgovorno poslovanje i zaštita okoliša mogu uspješno ukomponirati u tržišnoj konkurenciji.

4. KLJUČNE SPOZNAJE I UTICAJI

Trenutna situacija u BiH predstavljena je kroz SWOT analizu. SWOT analiza temelji se na pažljivo pripremljenim upitnicima i odgovorima dobijenim od 17 kompanija iz drvnog i metalnog sektora, te organiziranim sastancima s interesnim stranama. Identificirane su snage, slabosti, prilike i prijetnje s kojima se svaka od ispitanih interesnih strana suočava, ostvaren je uvid u njihove težnje prema održivim strategijama i inovacijama, te kroz to omogućeno razumijevanje trenutnog stanja i budućih izazova za bh. industrije.

SWOT analiza ilustrativno je prikazana je u nastavku.

- **Povećana konkurentnost na tržištu** - Dokazujući predanost kompanije kvalitetu i održivosti, certifikacija poboljšava tržišno pozicioniranje privlačeći nove kupce, te zadržavajući već postojeće.
- **Marketinška prednost na tržištu** - Prenoseći ekološku svijest i kvalitet kompanije, certifikacija pruža uvjerljiv marketinški alat, čime se jača povjerenje i lojalnost kupaca.
- **Poticanje inovacija** - Certifikacija potiče inovacije kroz cjelokupnu strukturu proizvodnog procesa, promičući razvoj održivih rješenja i povećavajući dugoročnu konkurentnost.
- **Smanjenje operativnih troškova i ušteda resursa** - Certifikacija potiče efikasno korištenje resursa, otkriva mogućnosti za reciklažu i ponovnu upotrebu, čime se racionaliziraju postupci i smanjuju troškovi proizvodnje.
- **Smanjenje negativnog uticaja na okoliš** - Certifikacija potiče korištenje ekološki prihvatljivih praksi, odražavajući odgovorno upravljanje okolišem.
- **Pravni okvir koji transponira Uredbu o EU Ecolabelu** - Federacija BiH i Republika Srpska imaju pravni okvir za eko-oznaku u vidu Pravilnika o eko-oznakama i o načinu upravljanja eko-oznakama kojima se propisuju način izrade i odabira eko-oznake, uslovi i postupak za dobijanje, te način dodjele eko-oznake. Eko-oznaka je postala jako bitan instrument za provođenje cirkularne ekonomije i zelenih javnih nabavki, jer daje informaciju koje kompanije proizvode i daju usluge koje su okolišno prihvatljive.
- **Lakše ispunjavanje zakonskih obaveza** - Provođenje standarda kao što su ISO 14001 i ISO 50001 omogućava kompanijama da usklade svoje poslovanje sa zakonodavnim okvirom u BiH (zakoni i pravilnici iz oblasti zaštite okoliša, odnosno energijske efikasnosti).
- **Raspoloživost certifikacijskih kuća i individualnih konsultanata tokom procesa certifikacije** - Tržište u BiH u oblasti certificiranja nije veliko, ali nudi dovoljan broj akreditiranih certifikacijskih kuća. Iz razgovora s industrijama, uočeno je da nema problema oko pronalaska adekvatnih certifikacijskih kuća koje mogu ponuditi znanje i stručnost koja je potrebna da bi se kompanije upustile u proces certifikacije. Napredak u kvalitetu konsultantskih usluga najizraženiji je prilikom uvođenja standarda kao što su FSC, ISO 14001, ISO 5001 uzimajući u obzir da su upravo ovi standardi uslovljeni od strane EU kupaca.

SLABOSTI

- **Cjenovna barijera i varijabilne cijene certificiranja** - Troškovi certifikacije mogu predstavljati značajnu prepreku za manje kompanije s ograničenim budžetom. Često se događa da kompanije odustanu od određenog certifikata nakon što traže ponudu od akreditirane certifikacijske kuće, koja je viša od ponuda koje dostavljaju neakreditirane certifikacijskih kuća. Navedeno rezultira gubitkom percepcije kompanija o stvarnoj vrijednosti akreditiranih certifikata.
- **Zahtjevi za promjenama u organizaciji** - Certifikacija može zahtijevati reorganizaciju procesa i uticati na uspostavljenе tokove rada. Navedeno često podrazumijeva dodatna novčana ulaganja koja kompanijama često nisu prioritetna.
- **Zahtjevi za uvođenjem noviteta u proizvodne procese** - Certifikacija bi mogla zahtijevati ulaganja u nove tehnologije i specijalizirane mašine u cilju ispunjenja svih uslova određenog standarda.
- **Interni otpor i nedostatak edukacije** - Zaposlenici mogu pokazati otpor prema promjenama, a nedostatak razumijevanja zahtjeva standarda može otežati njihovu uspješnu implementaciju.
- **Nedovoljno zaokružen pravni okvir** - Iako postoje pravni okviri za eko-oznake i određene zelene certifikate, Uredba EMAS još uvijek nije transponirana u pravni okvir BiH. To otežava usklađivanje zemlje sa standardima održivosti EU, što bi potencijalno moglo ometati trgovinske odnose bh. kompanija i pristup tržištu EU.
- **Usklađenost s regulatornim okvirom na nacionalnom i EU nivou** - Postojeći pravilnici o eko-oznakama i o načinu upravljanja eko-oznakama trebaju se uskladiti s relevantnim EU regulacijama, te se kompanije trebaju upoznati s podzakonskim aktima i mogućnostima koje nudi eko-oznaka.
- **Nepostojanje akreditacijskog mehanizma za certifikacijske kuće u BiH** - U BiH nema zakonske obaveze da se certifikacijske kuće koje djeluju u BiH akreditiraju po standardu ISO 17021. Institut za akreditaciju BiH može raditi ovu akreditaciju, ali tržište u BiH nije dovoljno razvijeno da bi se shema uopće razvila. Ovim se ugrožava kvalitet cjelokupnog procesa certificiranja.

PRILIKE

- **Zahtjevi kupaca** - Standardi poput FSC-a i ISO 14001 već su postali nezvanično obavezni za izvezno orijentirane firme jer veliki broj kupaca na tržištu EU zahtijeva posjedovanje navedenih standarda.
- **Pristup novim tržištima** - S obzirom na to da sve više potrošača postaje ekološki osviješteno, raste potražnja za proizvodima i uslugama sa zelenim certifikatima, što pruža priliku kompanijama koje posjeduju zelene certifikate da se prošire na nova tržišta i povećaju prihode.
- **Zelene javne nabavke** - Zeleni kriteriji planiraju se integrirati u zakon o javnim nabavkama, kroz novi paket podrške EU, čime će prednost pri odabiru imati kompanije sa zelenim certifikatima.
- **Dostupnost standarda** - Svi standardi su dostupni za kupovinu kod Instituta za standardizaciju BiH, s ciljem čitanja i upoznavanja s procedurom, obavezama i koristima prije donošenja konačne odluke o njegovoj implementaciji na nivou kompanije. Neki od standarda su i prevedeni na naš jezik.
- **Dostupnost edukacijskih sadržaja** - Certifikacijske kuće i konsultantske kompanije imaju veliko iskustvo pri uvođenju i implementaciji standarda, naročito FSC, ISO 14001 i 50001, te kroz različite edukacije mogu uticati na njihovu promociju na bh. tržištu. S ciljem daljnjeg jačanja kapaciteta kompanija u oblasti zelenih certifikata, Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH organizira kontinuirane edukacije o standardima za sve kompanije u BiH.

PRIJETNJE

- **Sporost u preuzimanju relevantnih tehničkih standarda** - Nivo i brzina transpozicije relevantnih tehničkih standarda za industrijske proizvode je nezadovoljavajuća, te je implementacija tehničkih propisa koji se odnose na industrijske proizvode, uključujući ocjenjivanje usklađenosti i nadzor nad tržištem, na veoma niskom nivou.
- **Gubitak inostranih tržišta** - Izvozno orijentirane kompanije zavise od strogih zahtjeva EU kupaca koji, između ostalog podrazumijevaju posjedovanje i provođenje zelenih standarda. Postoji prijetnja od gubitka stranih kupaca ukoliko se ne uvede i adekvatno provodi standard.
- **Praćenje poboljšanja nakon uvođenja standarda** - Poteškoće u praćenju poboljšanja predviđenih standardom, uslijed nevođenja evidencije o potrošnji resursa (energija, voda), kao i nastalim otpadnim tokovima prilikom proizvodnje. To može dovesti do toga da kompanije ne uvide prednosti i odustanu od recertifikacije.
- **Vjerodostojnost zelenih certifikata** - Neke kompanije mogu pokušati prikazati svoje poslovne prakse kao ekološki prihvatljive, bez stvarnih promjena u njihovim procesima, što može narušiti vjerodostojnost programa zelenih certifikata, a što dalje smanjuje potražnju za uslugom. Iz tog razloga treba raditi na jačanju zakonodavnog okvira u ovoj oblasti, kako bi se EU trendovi počeli transponirati u domaće zakonodavstvo, te na taj način osigurati da se sve odredbe standarda implementiraju na pravi način.
- **Nedovoljna svijest javnosti o zelenim proizvodima** - Nedovoljna svijest javnosti može spriječiti tržišno prihvatanje certificiranih zelenih proizvoda i usluga. Ako tržište ne prepozna ili ne cijeni zelene certifikate, kompanija može izgubiti prednosti koje je očekivala od njihove implementacije. To može rezultirati manjom potražnjom zelenih proizvoda, potencijalno ometajući rast i konkurentnost kompanija u BiH koje ulažu u ekološki prihvatljive prakse. Iz tog razloga je potrebno raditi na jačanju svijesti javnosti kako bi se prepoznali napor koji pojedine kompanije ulažu da njihovi proizvodi budu ekološki prihvatljivi.

Postupak standardizacije u kontekstu zelenog poslovanja kompanija u Bosni i Hercegovini bilježi napredak. Glavni motivi kompanija u BiH, posebno izvozno orijentiranim, za usvajanje određenog zelenog standarda je održavanje konkurentne pozicije na EU tržištu praćeno ostvarivanjem profita. Pored zahtjeva EU kupaca, kao ključnog faktora zbog kojeg se kompanije odlučuju na uvođenje zelenih standarda, porast interesa za ovim certifikatima porastao je u prethodne dvije godine uslijed energetske krize i planiranog uvođenja karbonskih taksi kroz CBAM mehanizam.

Zelene certifikate vezujemo za standarde EU (EU Ecolabel, EMAS), potom međunarodne (ISO 14001, ISO 14040, ISO 14044, ISO 14064, ISO 14067, ISO 50001, FSC, PEFC, ETA i CE oznaka, Zelena tačka, ResponsibleSteel), ali i standarde koji su regulirani domaćim zakonodavstvom, a koji predstavljaju transpoziciju EU uredbi. Do sada je u BiH transponirana EU eko-oznaka kroz Pravilnike o eko-oznakama i o načinu upravljanja eko-oznakama u FBiH i RS-u.

Svoju primjenu u bh. kompanijama pronašli su međunarodni zeleni certifikati (FSC, PEFC, ISO 14001, ISO 50001, CE oznaka, Zelena tačka). Saznanja upućuju da najveći uticaj na implementaciju standarda imaju zahtjevi kupaca s EU tržišta, a najčešći standardi koji se implementiraju u drvnom i metalskom sektoru u BiH su FSC i ISO 14001. U posljednje vrijeme bilježi se i porast interesa za standardom ISO 50001 zbog energetske krize, te težnje kompanija da smanje potrošnju električne energije u svojim proizvodnim procesima.

Unutar drvnog sektora, prednjači Forest Stewardship Council (FSC) standard, sinonim za odgovornost i održivost, te je usvojen u svim ispitanim industrijama. To je jasan dokaz posvećenosti zaštiti okoliša i očuvanju šuma za buduće generacije, ali u velikoj mjeri je uslovljen zahtjevima kupaca, usklađivanjem sa specifičnim zahtjevima

tržišta ili željom za ulazak na nova tržišta. Također, jedna ispitana industrija nosi pečat ISO 14001, potvrdu da su visoki ekološki standardi integrirani u njihov svakodnevni rad.

Predstavnici metalnog sektora u najvećem broju su implementirali ISO 14001 certifikat, postavši primjer odgovornosti prema okolišu.

Značajan broj ispitanih industrija naveo je da u budućnosti planira uvesti ISO 50001 u svoje poslovanje. Ovaj standard za upravljanje energijom nije samo znak njihove težnje prema inovacijama, već i svjedoči o njihovoj budućoj predanosti efikasnijem korištenju energije, smanjenju troškova i minimiziranju uticaja na okoliš.

Dva su ključna aktera u procesu uvođenja spomenutih međunarodnih standarda: certifikacijske kuće i kompanije koje implementiraju određeni standard.

U Bosni i Hercegovini operira više certifikacijskih kuća, od kojih je značajan broj velikih međunarodnih certifikacijskih kuća koje imaju svoja predstavništva u BiH. Pored toga, u BiH djeluju i domaće certifikacijske kuće, te je stoga izrazito važno da kompanije, prije nego što odaberu certifikacijsku kuću, pažljivo provjere i uspostave saradnju s onima koje su akreditirane od strane međunarodno priznatih akreditacijskih tijela.

Cijena certificiranja za svaki standard određuje se na osnovu više faktora i specifičnosti, a ključni faktori koji oblikuju cijenu za određenu kompaniju uključuju broj zaposlenih, vrstu djelatnosti kojom se bavi, te nivo rizika povezanog s certificiranjem. Događa se da kompanije odustaju od certifikacije nakon što dobiju ponudu od akreditirane certifikacijske kuće, a razlog tome je što na tržištu djeluju i neakreditirana certifikacijska tijela koja nude certifikate po niskim cijenama, te kao rezultat toga, kompanije počinju gubiti percepciju o stvarnoj vrijednosti akreditiranih certifikata.

Kompanije koje nisu uskladile svoju proizvodnju s odgovarajućim standardima suočavaju se s povećanim rizikom od kašnjenja u isporuci i mogućim reklamacijama od strane krajnjih kupaca. Suprotno tome, kompanije koje su svoje poslovanje standardizirale imaju prednost u smislu pouzdanosti i kvaliteta proizvoda, što smanjuje rizik od nepredviđenih problema. Usklađivanje s relevantnim standardima omogućava kompanijama da ostvare stabilnost u lancu snabdijevanja, unaprijede efikasnost proizvodnje i ispunjavaju očekivanja svojih kupaca, čime stvaraju konkurentsku prednost na tržištu.

Rizici u poslovanju kompanija postoje i s posjedovanjem standarda, ali ako kompanija posjeduje standard, onda se rizici lakše definiraju, prepoznaju i u konačnici rješavaju. Standard može pomoći kompaniji da zna šta tačno treba uraditi ako nešto krene pogrešno.

Prije procesa certificiranja, važno je angažirati konsultanta kako bi kompanija mogla interpretirati standarde i prilagoditi ih svom poslovanju i procesima. Zbog toga je bitno da konsultant ima sveobuhvatno razumijevanje procesa unutar kompanije. U sektoru konsultantskih usluga, najveći napredak primjećuje se u područjima u kojima su standardi poput FSC-a, ISO-a i sličnih uslovljeni od strane EU kupaca, stvarajući obavezu za kompanije da ih implementiraju. Nasuprot tome, ponuda konsultantskih usluga je nešto više ograničena za aspekte koji trenutno nisu nametnuti od strane kupaca, iako te usluge imaju značajan uticaj na dodanu vrijednost, performanse i konkurentnost kompanija.

Značajnu ulogu u promociji zelenih certifikata i jačanju kapaciteta proizvodnih kompanija ima Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH. Komora redovno organizira edukacije iz oblasti certificiranja, pri čemu su trenutno najtraženije edukacije za standarde ISO 50001, ISO 14001 i uvođenje CE znaka. VTK/STK osnovala je Mrežu energetske efikasnosti kao korak naprijed i podršku ka usvajanju standarda ISO 50001 i ISO 14001.

U BiH je u narednom periodu neophodno izvršiti prioritizaciju direktiva, uredbi i tehničkih standarda iz EU koji se moraju inicirati ka nadležnim organima da bi se određeni standardi usvojili, te uraditi izmjene i dopune postojećih propisa. Tome može pomoći pokretanje dijaloga među interesnim stranama kako bi se razmijenila mišljenja i inicirale aktivnosti koje će pomoći prevazilaženju identificiranih prepreka za bolje pozicioniranje bh. kompanija na domaćem i inostranom tržištu, a u kontekstu zelene tranzicije.

Autori Vodiča za zeleno certificiranje zahvaljuju se svim institucijama, organizacijama i industrijama na dragocjenoj podršci, stručnim savjetima i doprinosu tokom izrade dokumenta, a to su:

- Institut za standardizaciju BiH,
- Institut za akreditaciju BiH,
- Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH,
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma,
- Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije Republike Srpske,
- EKOPAK d.o.o.,
- SQS d.o.o.,
- TÜV NORD Adriatic d.o.o., predstavništvo u Bosni i Hercegovini,
- Emerus d.o.o.,
- TT Kabeli d.o.o.,
- Artisan d.o.o.,
- Kontinental d.o.o.

